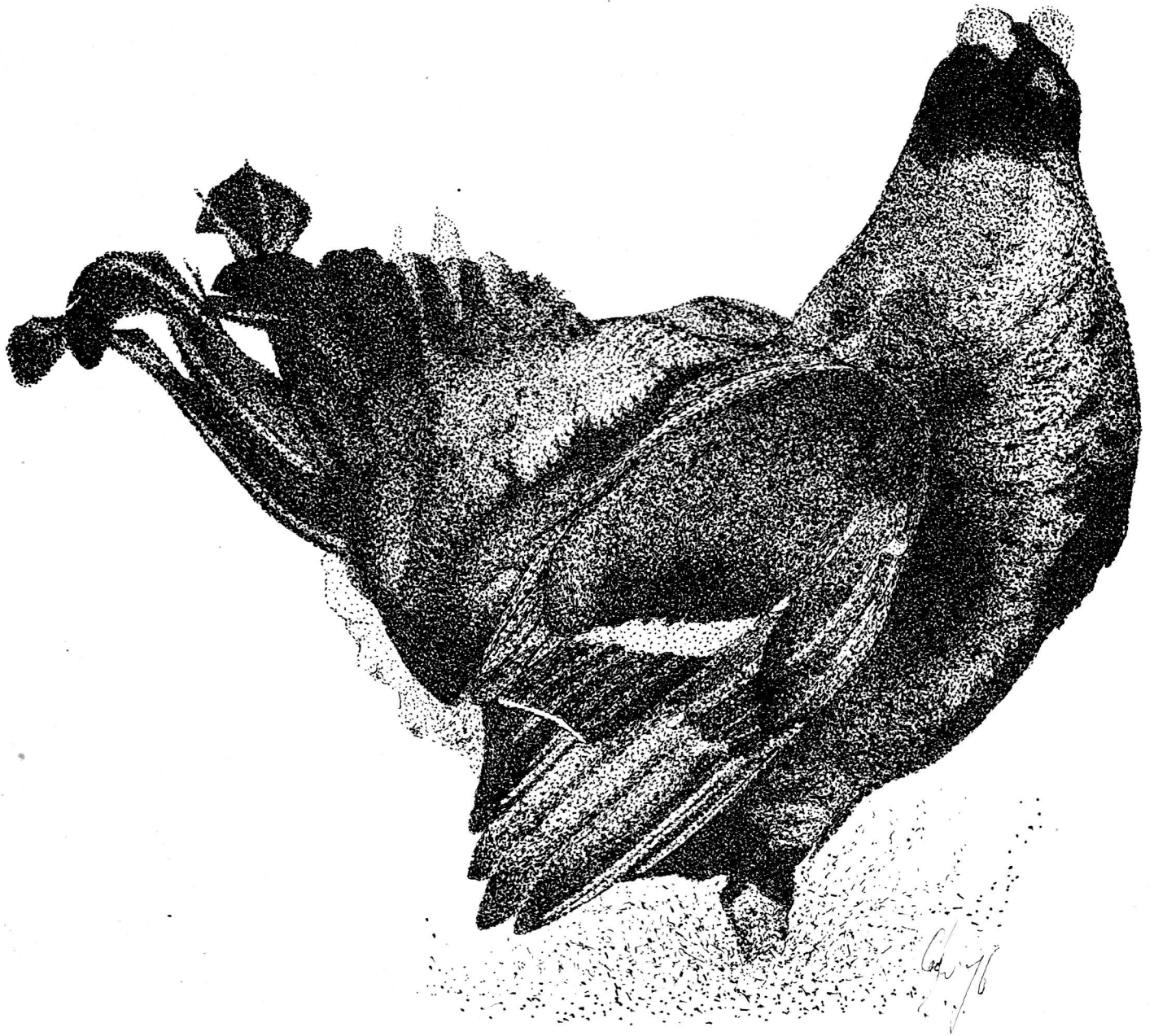

~~2-12-1978~~

d'n Blauwe Klauwier

Uitgave : VOGELWERKGROEP 'DE KEMPEN'

Een nieuw jaar, een nieuw geluid ! ?

Om te beginnen wens ik iedereen een voorspoedig 1978 toe, niet alleen thuis, maar ook in het veld.

Bij een nieuwjaarswens behoort eigenlijk ook een terugblik op het voorbije jaar. Ook ik zal mij daaraan bezondigen:

Als binnenkomertje in 1977 kunnen we de "changing of the guard" beschouwen, de gaande en komende voorzitter. Of dat nu zo'n gelukkige greep is geweest, kan ik natuurlijk niet zo goed beoordelen, dat is meer jullie taak. In ieder geval vraag ik ekskuus voor alle fouten die ik gemaakt heb en zeg ik " 't spijt me" tegen degene die ik, meestal onbedoeld, voor het hoofd heb gestoten.

Ondanks het feit dat er zich weinig dramatische toestanden hebben afgespeeld, denk ik toch dat er in de loop van het jaar wat veranderd is. Hoewel het bezoek aan de vergaderingen niet teruggelopen is, heeft er zich toch een verschuiving voorgedaan in de aard van dat bezoek. Menigeen heeft dat al gekonstateerd: de gemiddelde leeftijd leek iedere vergadering wel lager te worden! Aan de ene kant is dat natuurlijk positief, we moeten blij zijn dat ook jeugdige natuurliefhebbers (vaak afkomstig van de ACJN) zich bij ons thuis voelen. Per slot heeft de jeugd de toekomst (zegt men)! Aan de andere kant is het te betreuren dat de al wat "oudere" leden (bedoeld is ook: die al wat langer lid zijn) zich blijkbaar niet zo gelukkig meer voelen bij ons. Dat is jammer, de wijsheid komt immers met de jaren (zegt men)! In het bestuur is hier inmiddels over gepraat en ook andere leden hebben hierover opmerkingen gemaakt. Uit de verschillende meningen hebben we een vermoedelijke oorzaak "gedistilleerd": misschien is het nivo van de gesprekken tijdens de vergaderingen, dat van de lezingen, maar ook dat van onze activiteiten wat te "wetenschappelijk". Misschien ook werden er afgelopen jaar wat te weinig gemeenschappelijke ekskursies georganiseerd. Sommigen zijn het hier niet mee eens, dat weet ik. Zij zouden het nivo juist nog wat hoger willen zien! Je zou ook kunnen aanvoeren dat wij per slot een "vogelwerkgroep" zijn, in de meest letterlijke betekenis van het woord! Toegegeven, zelf heb ik er ook lang zo over gedacht. Maar nu denk ik dat je dan toch te weinig rekening houdt met de geschiedenis van de werkgroep,

zijn vroegere activiteiten en zijn "pioniers"! Met hun wensen moet je terdege rekening houden, niet in de minste plaats om hun verdiensten uit de beginperiode.

De vogelwerkgroep "De Kempen" bestaat uit een gezelschap vogels van zéér diverse pluimage. Zouden we daarvan 'nóe een soortenlijst maken, dan zou daar o.a. op komen te staan:

'n Haantje de voorste, 'n Sekretarievogel, 'n Wijze uil, 'n Leelijk eendje, 'n Kleine Jäger, 'n "slimme vogel", 'n Spotvogel, verscheidene brilvogeltjes, 'n Monnetje, 'n "Klein Duimpje", 'n Brand(-weer)gans, 'n "Goldcrest", enkele Baardmannetjes (waaronder een zeer zeldzame kleurafwijking!), 'n Snor, enkele Grote (Zaag-) Bekken (juvenile exemplaren) en zelfs een Ficathartes!

Al deze "rara avis" zitten dan met z'n allen in één voliëre die men "Vogelwerkgroep de Kempen" heeft genoemd. Zij moeten proberen goed met elkaar op te schieten en niet op elkaar te schieten! Met zo'n vreemdsortige avifauna is het begrijpelijk dat er wel eens territoriumgevechten uitbreken, dat de belangen wel eens botsen. De taak van het bestuur is dan om dat zo zachtjes en zo min mogelijk te laten gebeuren. Misschien zijn wij dáárin het afgelopen jaar tekort geschoten en dat is natuurlijk spijtig.

Het bestuur is nu uitgebreid met twee nieuwe krachten, die ongetwijfeld ook een nieuw geluid met zich mee zullen brengen. Er zullen nu frisse en ook betere ideeën naar voren komen, hetgeen de kwaliteit van vergaderingen en activiteiten beslist ten goede zal komen!

Voor 1978 vraag ik alle leden begrip voor de "daden" van het bestuur. Enerzijds zal het tegemoet moeten komen aan de eisen van de wat minder fanatieke en niet zo "wetenschappelijk" gerichte leden. Anderzijds mag het ook de "aankomende ornithologen" niet in de kou laten staan. Ook de mensen die lid zijn geworden om zoveel mogelijk over vogels te leren moeten aan hun trekken kunnen komen.

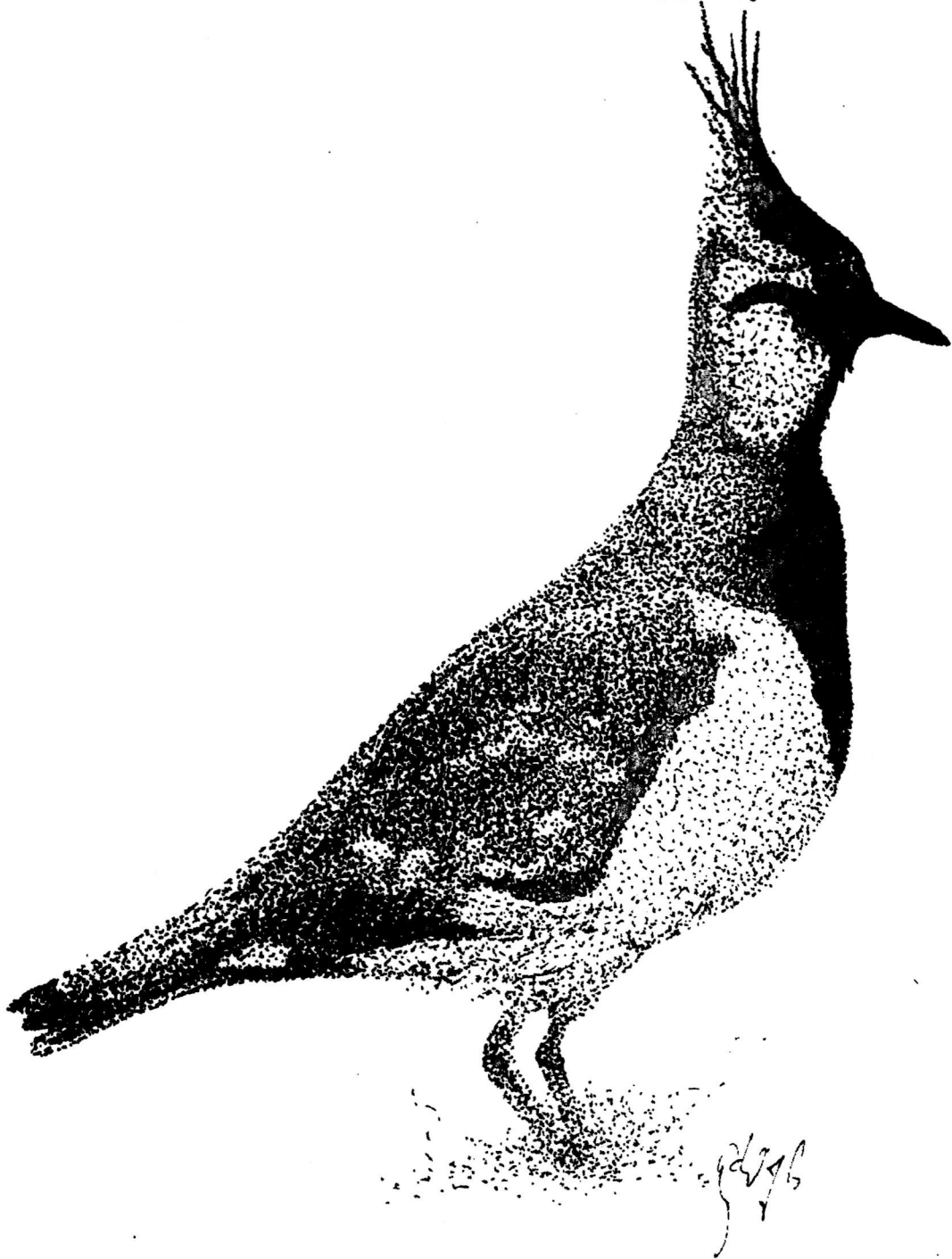
Voor 1978 zal het bestuur dan ook proberen te zorgen voor een zo gevarieerd mogelijk programma. Daarin zal de gezelligheid niet worden vergeten, daarin zullen ook andere zaken dan alléén vogels aan de orde komen, maar daarin zal ook ruimte moeten zijn voor "serieuze" vogelarij. We zullen het komende jaar ook vaker ekskursies

organiseren, om elkaar beter te leren kennen, maar ook om van elkaar te kunnen leren.

Om te eindigen wil ik nog dit zeggen:

Kritiek op het bestuur is altijd welkom, is zelfs noodzakelijk!
Maar kraak niet alleen af of taai niet af als het je niet meer
bevalt. Kom zelf 'ns met suggesties over hoe het óók zou kunnen.
Denk ook 'ns mee over het "beleid". Immers, het bestuur kán en
màg eigenlijk alleen maar "zullen" en "zallen" wat jùllie willen !
Ik denk, dat als dát gebeurt, 1978 een fijn jaar voor onze werk-
groep zal worden.

Frank.

KORHOENDERS EN TERREINBEHEER, door W.A.Weyland. (vervolg)

Korhoendervoedsel en terreinbeheer.

Uit het onderzoek van Eygenraam (1965) en de aanvullende gegevens van Hak (1976) blijkt duidelijk dat de korhoenders een grote variatie in hun voedselkeuze hebben. Afhankelijk van het seizoen werden aangetroffen: weiden en akkeronkruiden, grassen, landbouwgewassen (zaden), boomknoppen en zaden (o.a. berk, den, wilg), stuifmeel (o.a. den), bosbes en vossebes, diverse kruiden uit heide- en veenvegetatie.

Dierlijk voedsel werd - behalve bij de kuikens - slechts in zeer geringe mate aangetroffen. Heide (Calluna) werd het gehele jaar (vooral jonge uitlopers) aangetroffen. Het valt echter op dat wanneer de korhoenders naast heide ook een ruim aanbod van andere voedselbronnen hebben, de heide minder gegeten wordt. Dit zou erop kunnen wijzen dat heideplant wel belangrijk is maar toch niet het voorkeursvoedsel vormt. Anderzijds kan de heide niet uit het korhoenderleven worden weggedacht, daar de heidevelden en veengebieden de enige plaatsen zijn waar het korhoen nog voldoende rust en dekking kan vinden.

De populaties korhoenders die in hun verspreidingsgebied een zo groot mogelijke verscheidenheid aan voedselplanten en vegetatietypen aantreffen, blijken stabiel in aantal te zijn dan populaties waar die verscheidenheid ontbreekt. Vooral situaties waarbij relatief kleine heidevelden worden afgewisseld met kleine landbouwpercelen en bosschages zijn gunstig. Het lijkt er dus op dat juist de combinatie van heideterreinen (dekking, rust, voedsel) met aangrenzende cultuurgronden (voedsel) tot optimale situaties in de korhoendergebieden kan leiden. Het is daarom zeer goed mogelijk dat de korhoenders in moeilijkheden komen zodra deze combinatie uiteen valt. In een aantal gebieden is b.v. te constateren dat ruilverkavelingen, veranderde grondwaterstand en intensivering van de landbouw, tot een sterk verminderd voedselaanbod voor korhoenders hebben geleid.

Om het gedeeltelijk verlies van cultuurgronden als fourageergebied te compenseren, kan men trachten de heideterreinen zodanig te beheren dat een redelijke voedselsituatie blijft bestaan. Naast het streven van variatie in terreintypen zal de heide daarom regelmatig moeten worden verjongd zodat steeds een grote verscheidenheid in ontwikkelingsstadia behouden blijft. De ervaring leert dat wanneer jaarlijks 7-10% van de heide wordt gebrand voor korhoenders een aantrekkelijke omgeving blijft bestaan. Van essentieel belang is daarbij dat de afzonderlijk af te branden stukken zo klein mogelijk (max. 1ha) worden gehouden, zodat een soort mozaïek patroon ontstaat. Om een maximum aan grenssituaties te scheppen

is het gewenst de af te branden stukjes heide een langgerekte vorm te geven. Uit het oogpunt van voedselaanbod is afbranden overigens een betere methode dan maaien. Hergroei na branden is nl. de eerste jaren gevarieerder van samenstelling dan hergroei na maaien.

Het afplaggen-helaas een dure methode- kan plaatselijk noodzakelijk zijn in "grazige" stukken weer wat heide terug te krijgen. In gebieden waar schaapskudden voor de nodige begrazing zorgen, zal het toch nodig blijven om percelen te verjongen daar de korhoenders voor baltsplaatsen aan zeer korte begroeiing de voorkeur geven.

Ten aanzien van de baltsplaats kan nog worden opgemerkt dat de korhoenders daar een ruim uitzicht en rust verlangen. Ook hoger gelegen punten worden nogal eens als "uitkijkpost" benut.

In veel heideterreinen heeft men problemen met de voortwoekerende opslag van o.a. vliegeden en berk. Van tijd tot tijd wordt deze opslag geheel verwijderd. Zo op het eerste gezicht een noodzakelijke beheersmaatregel. Een korhoen vindt een "kale" heide in het geheel niet prettig. De mogelijkheid om zich te beschermen tegen wind, zon en sneeuw wordt hem ontnomen en een belangrijke factor uit zijn biotoop ontbreekt.

De beheerder moet er daarom voor zorgen dat er vrijstaande bomen en/of kleine groepjes worden gespaard (bij voorkeur ook dennen). Hoeveel hangt af van de dekkingsmogelijkheden in de omgeving. De boomtakken moeten wel tot op de grond reiken want anders worden ze niet benut. Om dezelfde reden moeten ook de overgangen van bos naar heide zo geleidelijk mogelijk verlopen (gradiëntsituaties) met de voorkeur "grillige" grenzen. Als naveneffect van deze maatregel is te verwachten dat ook het voedselaanbod (o.a. denneknoppen, berkezaad, stuifmeel) wat ruimer blijft.

Zaaddragende berken in en aan de rand van heidevelden zijn uit een oogpunt van heidebeheer wel eens "lastig". Voor korhoenders is berkezaad echter een aantrekkelijk voedsel en vooral bij veel sneeuw blijft het de best bereikbare voedselbron. Totale verwijdering van de berk zou dus een zeer nadelig effect op de korhoenders kunnen hebben.

Korhoenders en de gevolgen van verontrusting.

Velen zijn van mening dat de onrust veroorzaakt door de toegenomen recreatie, de voornaamste reden is voor de achteruitgang van de stand. Op grond van de thans beschikbare gegevens kan een verband tussen beide echter (nog) niet worden aangetoond.

Er zijn echter wel veel aanwijzingen die het waarschijnlijk maken dat een hoge recreatiedruk als een zeer ongunstige factor in het korhoenderbestaan kan worden beschouwd.

In de eerste plaats is een korhen aan het begin van de broedtijd erg gevoelig voor het verstoren van de nestplaats. Herhaalde verjaging kan leiden tot het verlaten van het nest.

Ten tweede blijken korhoenders vrij schuwe vogels. Zij trekken zich terug in de rustige terreindelen en vertonen zich zelden daarbuiten. Het gevolg van dit gedrag is dat grote delen van het terrein niet als fourageergebied kunnen worden benut en de dieren genoeg moeten nemen met hetgeen er in hun onmiddellijke omgeving te vinden is. Er zijn gebieden waar $\pm 75\%$ van het terrein voor lange tijd niet door korhoenders kan worden gebruikt.

De afstand waarop korhoenders voor de mens vluchten varieert sterk en is vooral afhankelijk van begroeiing en jaargetijde. In "vliegdenrijke" gebieden vliegen ze soms pas op wanneer men totop 15-25 m. is genaderd. In open heidevelden is de afstand echter veel groter en kan deze oplopen tot meer dan 150 meter.

Het is in heidevelden daarom van belang dat er zo weinig mogelijk wegen en paden zijn. Als bezoekers zich aan die wegen en paden houden, ontstaan er rustige gedeelten waarbinnen het korhoen zich durft op te houden.

De korhoenders wennen wel enigszins aan menselijke activiteiten als deze min of meer vast patroon volgen. Plaatselijk kan daarom wellicht een wandelroute een oplossing geven waarbij dan de overige wegen en paden niet langer toegankelijk zijn. Overdreven gezegd: liever 100 mensen via een wandelroute dan 10 verspreid lopend in het terrein.

Voerakkers.

De korhoenders hadden een "gouden" tijd aan het begin van deze eeuw. Door ontginningen van "woeste" gronden kwam er op landbouwgronden en in jonge aanplant een enorme verhoging van het voedselaanbod. Zoals eerder beschreven moeten de korhoenders thans met heel wat minder genoeg nemen.

Sommige beheerders zijn er daarom toe overgegaan weer voerakkertjes aan te leggen. Volgens sommigen zou vooral inzaai van boekweit gunstig zijn. Ook zijn plaatselijk akkeronkruiden en grassen gezaaid en worden soms wat graankorrels bijgevoerd. In Schotland is men ten behoeve van de Red Grouse (Schotse sneeuwhoen) zelfs heide gaan bemesten. Deze verhoging van de kwaliteit en kwantiteit van het voedsel leidde tot grotere legsels en een eerder begin van de broedtijd.

Het spreekt vanzelf dat aanleg van voerakkertjes bijdraagt tot een grotere verscheidenheid in het leefgebied van het korhoen. Vooral in de grotere en meer eenvormige heidegebieden hebben ze blijkens mededelingen van

sommige beheerders een gunstig effect. Het hangt echter geheel af van de plaatselijke omstandigheden of dit soort maatregelen nodig is. Daarbij komt dat ze tevens in overeenstemming moeten zijn met de andere beheersdoelstellingen van het gebied.

Bovenstaand verhaal is niet volledig en betreft slechts enkele aspecten van het korhoenderprobleem. In verband met de terreinsituaties kunnen de maatregelen van plaats tot plaats verschillen.

Zo worden hier slechts algemene aanwijzingen gegeven. Tenslotte is het duidelijk dat men als beheerder ook met andere belangen te maken heeft en dat tevens de financiën een rol spelen. Maatregelen die voor een korhoen gunstig zijn kunnen voor andere beheersaspecten wel eens niet optimaal of wenselijk zijn of op financiële bezwaren stuiten. In veel gevallen zal dus een keuze voor het één of voor het ander moeten worden gedaan. Gezien de zorgelijke situatie van het korhoenderbestand is het te hopen dat in veel gebieden aan de belangen van de korhoenders een grote voorrang zal worden gegeven.

Uit "Bosbouwvoorlichting"
juli/augustus 1977, blz. 78.

0-0-0-0-0-0-0-0-0-0-0-0-0-0-0

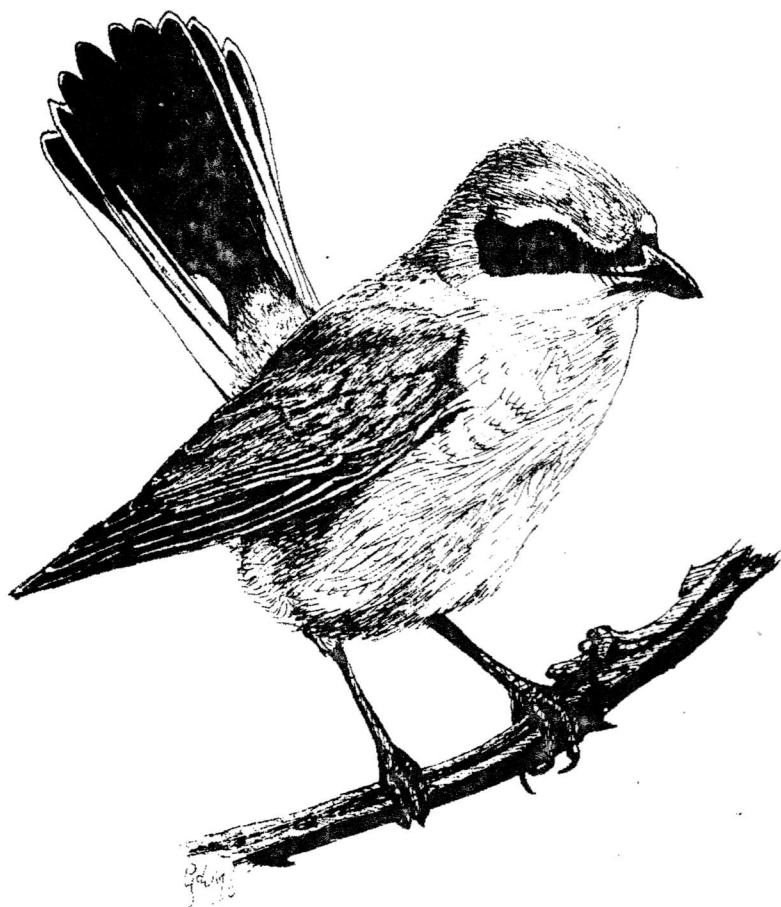
0-0-0-0-0-0-0-0-0-0

0-0-0-0-0

**De avifauna van
Noord-Brabant van de 15de
tot de 20ste eeuw**

– Door: Dr. W.H.TH. Knippenberg. –

Deel: 4

Deel 4 van de avifauna van Noord-Brabant.

Somtijds werden gevangen Reigers door de valkeniers geringd. Zo werd in de laatste maanden van 1858 in de provincie Oran in Algerije een Reiger gevangen, die aan zijn poot een koperen bandje droeg met het opschrift "Royal Hawkingclub 1850 Loo in the Netherlands". Op 8 maart 1845 werd in de gemeente Haaften een Reiger gevangen met aan zijn linkerpoot een roodkoperen plaatje met de inscriptie Falconclub Loo 1840; te Heusden werd eveneens een Reiger gevangen met het plaatje van de Falconclub Loo 1843. Daar vanouds veel op Reigers werd "gevlogen" door de valkeniers, werden bij vele kastelen Reigerijen aangelegd, die iets openbaren over de oudste Reigerkolonies in Noord-Brabant. Deze moesten natuurlijk ook beschermd worden en reeds in 1454 kreeg de Warandmeester van Brabant opdracht ervoor te zorgen, dat in de omgeving van domeinwaranden geen Reigers werden geschoten; in 1568 werd bepaald, dat "nyemant en sal moghen vanghen eenighe Rygeren vanden eersten Meerte tot Sinte Maria Magdaleenen dach" (=22 juli). In de baronie van Breda volgde na algemene verboden in 1609, 1620 enz. in 1674 bovendien het verbod "om Reygers te stooren met klimsporen op de boomen in het Mastbosch ofte andere Bosschen te klimmen". Behalve het Reigerbos en de Reigerstraat bij valkenberg te Breda heeft ook de Reygerskant te Esch, rond 1650 genoemd, zijn naam te danken aan de Reigerjacht met de jachtvogel. Te Giessen in het Land van Heusden en Altena stond vroeger het herenhuis "Groot Reigersbosch" (1773), waarvan de naam nog voortleeft. Een Reijgerijlag in 1607 bij Huize Seldensate te Middelrode bij Heeswijk en te Helmond wordt in 1314 reeds een "warande ten Reigeren" vermeld, waar gejaagd mocht worden. Koude winterd brachten weleens extra-vermeldingen van vogels in het nieuws, o.a. veel Wilde Zwanen in de lange winter 1844-1845. "Ook in Noord-Brabant. Eenige liefhebbers van Hintham bij 's-Hertogenbosch, welke op Paaschavond in de vereenigde polders ter jacht waren gegaan, zagen er onderscheidene Ooievaars, den Kievit in volle trek en Watersnippen in menigte. Ze bespeurden meer als 80 Zwanen. Overigens schijnt het nu een uitgemaakte zaak, dat de verschijning van de vogels, genaamd Notenkrakers, als de aanduiding van eenen strengen winter is te nemen. Ook de slaaptrek van de Spreeuwen trok de aandacht van de mensen.

vervolg:

Toen H. Schlegel, reeds genoemd bij de valkerij, in 1852 zijn "Naamlijst der tot heden in de Nederlanden in den wilden staat waargenomen vogels" uitgaf, kon hij in zijn voorwoord schrijven, dat de lijst was opgebouwd "grotendeels volgens eigene waarnemingen, gedurende ruim 26 jaren hier te lande in het werk gesteld, hetzij in de vrije natuur zelve, hetzij naar voorwerpen, welke aan het Rijks museum werden ingezonden, ten dienste van deze en andere verzamelingen." Onder zijn medewerkers had hij "vooral veel te danken aan zijn kundigen vriend, den heer A.H. Verster van Wulverhorst". Schlegel volgt de rangorde van het Manuel d'Ornithologie van C.J. Temminck. Voor Noord-Brabant vermeldt hij zelf met name 36 broedvogels en 9 trekvogels, terwijl Verster van Wulverhorst, die als jager op grotere vogels lette, nog gegevens mededeelde over 11 broedvogels en 10 trekkers. Daarnaast staan uiteraard diverse soorten, die toen in geheel ons land voorkwamen, zodat er nog 37 broedvogels en 20-25 trekvogels bijkomen.

De Griel wordt door Schlegel voor Noord-Brabant als trekvogel vermeld, evenals de Milaan, Barmsijs, Appelvink, Kruisbek, Sneeuwgorst, Waterral en het Bokje. De meeste gegevens zijn heel algemeen gehouden: datum en vindplaats staan slechts zelden genoteerd. Snouckaert klaagt later herhaaldelijk over dit gebrek aan datering bij talrijke Noord-Brabantse vogels; de particuliere verzamelaars hechtten echter, in tegenstelling met de schrijvende ornithologen, niet zoveel belang aan deze data, die zij zelf wel konden onthouden. Bovendien moest de inventarisatie haar methode nog vinden. De verzamelaars zelf waren al blij met een fraaie collectie of met zeldzaamheden, waartoe zij ook allerlei kleurvariaties rekenden.

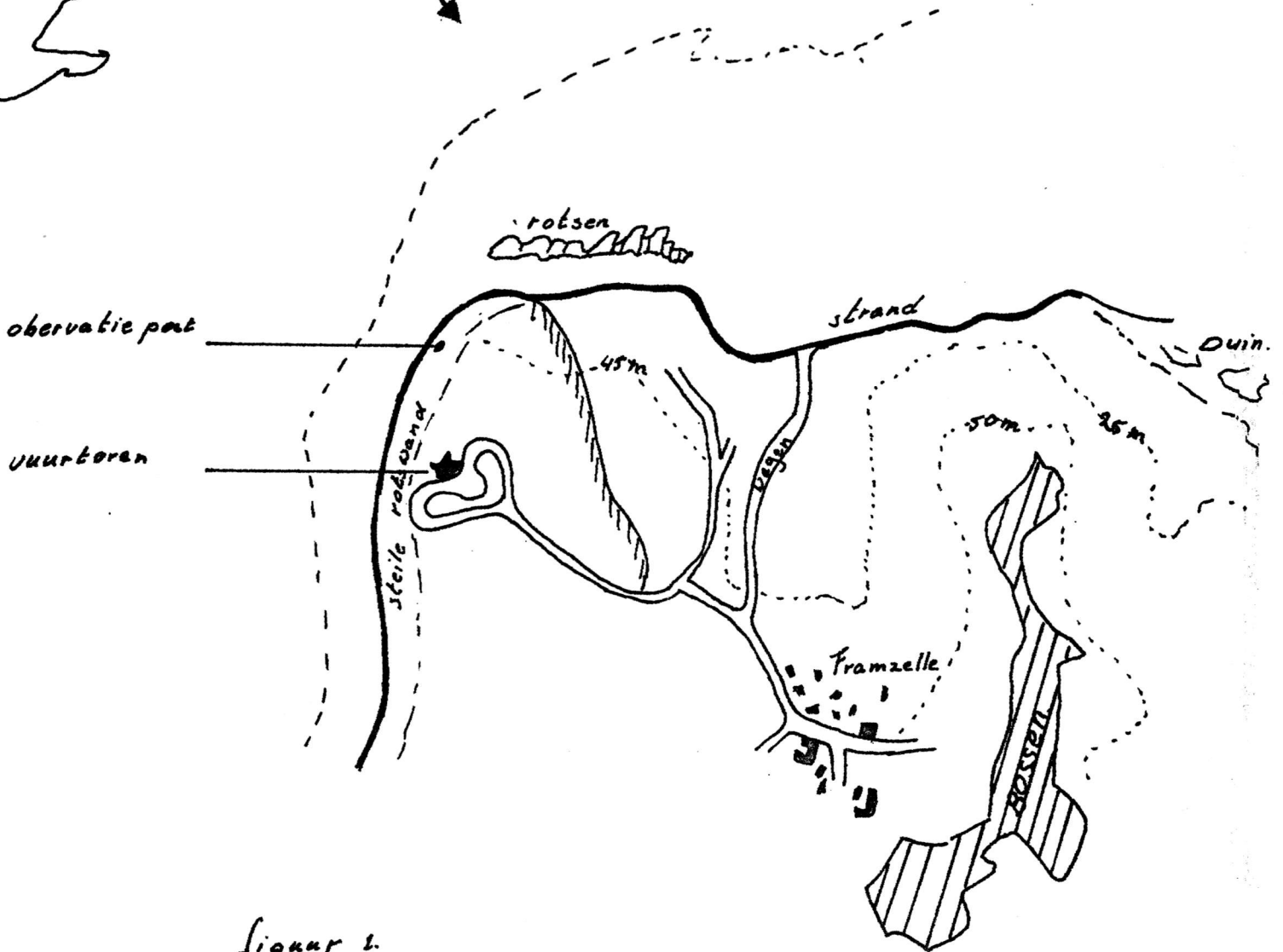
Schlegel staat kritisch tegenover de gegevens van het standaardwerk van Nozeman-Houttuyn-Sepp, dat nooit werd voltooid, en hecht niet de minste waarde aan de naamlijst van de Nederlandse vogels, die door Bennet van Olivier was samengesteld.

Rond 1820 had de genoemde Haarlemse Maatschappij der Wetenschappen wederom een oproep gedaan tot het opstellen van een naamlijst van alle in Nederland voorkomende dieren. Op 18 mei 1822 werd de gouden ereprijs toegekend aan J.A. Bennet, geboren te Breda en later Professor te Leiden, en G. van Olivier te Koudekerk voor hun "Verhandeling ter beantwoording der vraag: eene nauwkeurige naamlijst der Zoggende Dieren, der Vogelen, ..., die natuurlijke inwoonders dezer landen zijn",

Trektellingen

Cap Gris Nez.

figuur 1.

Verslag trektellingen Cap Gris Nez (Frankrijk)
1 en 2 oktober, 1977

1. Inhoud

1. Inhoudsopgave
2. Inleiding
3. Methode
4. Resultaten
5. Discussie
6. Literatuur

2. Inleiding

In het weekend van 1 en 2 oktober 1977 werd op Cap Gris Nez een vogeltrektelling gehouden, georganiseerd door de A.C.J.N. afdelingen "De Tongel" en "De Klampert" (Geert de Wit).

De ligging van Cap Gris Nez is weergegeven in figuur 1.

Weersgesteldheid: zicht optimaal (Engelse kust op een afstand van ca. 32 km. zeer goed zichtbaar);
bewolking variërend van ca. 1/8 op 1 en 2 oktober met toename in de (na-) middag van 2 oktober tot ca. 7/8
zeer krachtige n.w.-wind (7-9 Beaufort)

3. Methode

Er werd door ca. 30 vogelwaarnemers geteld, waarvan ongeveer 15 personen hun waarnemingen voor de samenstelling van dit verslag hebben doorgegeven.

Deze waarnemingen hebben betrekking op in totaal 10 uur telwerk als volgt in 5 "telperiodes" verdeeld (tijdens iedere periode werd onafgebroken geteld)

1 oktober	1.	11.45 - 13.15 uur	(= 1 uur 30 min.)
	2.	14.45 - 16.55 uur	(= 2 uur 10 min.)
2 oktober	3.	6.50 - 8.20 uur	(= 1 uur 30 min.)
	4.	8.20 - 10.20 uur	(= 2 uur 00 min.)
	5.	10.20 - 13.15 uur	(= 2 uur 50 min.)

---

totaal: 10 uur precies

4. Resultaten

In tabel 1. zijn de telresultaten samengevat.

Per soort is vermeld: het totaal aantal vogels per telperiode (bovenste cijfer) en tevens dit aantal omgerekend in aantal per uur (onderste cijfer).

In tabel 2. zijn de aantallen noord trekkende vogels vermeld (alle overige vogels -in tabel 1.- vlogen in zuidelijke richting).

In de figuren 2 tot en met 6 is voor enkele soorten de relatie tussen tijd van de dag en uuraantallen weergegeven. Telperiode 1. is buiten beschouwing gelaten omdat periode 5 deze overlapt en tevens omdat van de laatste de gegevens vollediger zijn.

Aanvullingen op tabel 1.:

Eidereend: Het aantal ter plaatse aanwezige vogels varieerde van ca. 5 tot 30.
Valk spec.: 1 waarneming op het strand tussen Cap Gris Nez en Wisant.
Scholekster: 1 ex. op het strand tussen Cap Gris Nez en Wisant.
Bontbekplevier: zowel op 1 als op 2 oktober ong. 20 ex. waargenomen op strand tussen Cap Gris Nez en Wisant.
Zilverplevier: 1 ex. waargenomen op 2 oktober op het strand tussen Cap Gris Nez en Wisant.
Bonte strandloper: 1 ex. 1 oktober en 4 ex. op 2 oktober waargenomen op het strand tussen Cap Gris Nez en Wisant.
Kanoet strandloper: 8 ex. op 1 oktober en 1. ex. op 2 oktober waargenomen op het strand tussen Cap Gris Nez en Wisant.
Drieteen strandloper: 3 ex. waargenomen op 2 oktober op het strand tussen Cap Gris Nez en Wisant.
Graspieper: een variërend aantal - tot enkele tientallen - pleisterend op de Kaap; mogelijk was er trek.
Oeverzwaluw: 1 ex. waargenomen op 1 oktober.
Paapje: 2 ex. op de Kaap op 1 oktober.
Tapuit: 1 ex. op de Kaap op 1 oktober.
Vink: zie graspieper
Sneeuwgorst: 4 ex. waargenomen op 1 oktober en 5 ex. waargenomen op 2 oktober op het strand tussen Cap Gris Nez en Wisant.
Sijs: in telperiode 5 staken 3 vogels de Kaap over, komend uit het westen.
Putter: ongeveer 3 ex. overvliegend over de Kaap (richting onduidelijk) en ongeveer 10 ex. waargenomen op 2 oktober aan het strand tussen Cap Gris Nez en Wisant.

5. Discussie

In het hiernavolgende worden van enkele soorten uit tabel 1. in het kort enige kanttekeningen gemaakt. Als vergelijkingsmateriaal het "Cap Gris Nez report 1976" voorhanden (in het vervolg afgekort met "Rep. 1976"). Alle hieruit overgenomen gegevens hebben betrekking op het najaar van 1976.

Duiker spec.

In 1976 regelmatige trek van duikers, met dagmaxima tot 481 ex. van Duiker spec, slechts enkele konden gespecificeerd worden.

Grauwe Pijlstormvogel.

In 1976 in totaal slechts 13 exemplaren op 7 dagen, wat volgens het "Rep. 1976" opmerkelijk weinig is.

N.a.v. het door ons zeer grote aantal waargenomen Grauwe

Pijlstormvogels (nl. 634 exemplaren in 10 uur) deelde de Heer P.S. Redman van de Cap Gris Nez Committee ons in een brief dd. 19 oktober 1977 het volgende mede: "...those (records, red.) for Puffinus griseus almost certainly are the greatest number ever recorded in the Straits of Dover."

Noordse Pijlstormvogel.

Het "Rep. 1976" vermeldt 1 ex. in augustus, 5 in september en slechts 2 in oktober. Het op 1 en 2 oktober 1977 waargenomen aantal van 36 is dus opmerkelijk groot in vergelijking met 1976.

Jan van Gent.

In 1976 in september tot 100 vogels, in oktober maxima van 850 en 600 ex. op één dag en in november tot 210 (Rep. 1976) Het door ons waargenomen aantal van 624 kan dus niet als opmerkelijk hoog beschouwt worden.

Zwarte Zeeëend.

Het aantal van 557 op 1 en 2 oktober 1977 is in vergelijking met dagmaxima in 1976 (b.v. 4050 op 26 september, Rep. 1976) zeer gering.

Jagers.

In de periode van 23 september tot 3 oktober 1976 werden van 273 jagers er 144 gedetermineerd als Kleine Jager en 40 als Middelste Jager. Verder een dagmaximum van 76 jagers op 27 september (Rep. 1976). Ons aantal van 36 ex. op 1 en 2 oktober is waarschijnlijk vrij normaal.

Grote Stern.

Het maximum in 1976 was 550 ex. op 23 september (Rep. 1976) Ons aantal van 42 ex. is dus betrekkelijk klein.

Noordse Stern / Visdief.

In september 1976 maximaal 350 op de 15de en de 17de en in oktober slechts tot maximaal 50 ex. (Rep. 1976) Ons aantal van 31 op 1 én 2 oktober is in vergelijking met 1976 vrij normaal.

Dwergstern.

In 1976 slechts 3 ex. in september waargenomen en zelfs geen in oktober (Rep. 1976). Deze aantallen en ons aantal van 8 ex. zijn te gering om enige conclusies aan te verbinden.

Alk / Zeekoet.

Ons aantal van 11 ex. is normaal. Het Rep. 1976 maakt melding van het feit dat pas vanaf 16 oktober van dat jaar er een sterke toename van doortrek viel waar te nemen, met zelfs 730 ex. op 17 oktober.

Samenvattend kan gesteld worden dat alleen de doortrek van Noordse en met name van Grauwe Pijlstormvogel op 1 en 2 oktober, in vergelijking met 1976, uitzonderlijk sterk was.

SOORTEN	TELPERIODE					totaal aantal
	1	2	3	4	5	
Grote Stern	13 8,7	4 1,9	3 2,0	2 1,0	20 7,1	42 4,2
visdief- Noordse Stern	-	65 30,0	101 67,3	114 57,0	71 25,1	351 35,1
Dwergstern	-	-	1 0,7	6 3,0	1 0,7	8 0,8
Stern spec.	9 6,0	-	41 27,3	-	31 10,9	81 8,1
Alk / Zeekoet	-	-	-	-	11 3,9	11 1,1
Grote Gele Kwikstaart	-	-	1 0,7	-	-	1 0,1
<hr/>						
Totaal aantallen	161 107	361 167	655 437	653 327	700 247	2530 253

Tabel 2.

SOORTEN	AANTAL	% VAN TOTAAL AANTAL
Noordse Pijlstormvogel	4	11,11
Jan van Gent	14	2,24
Meeuwen	?	?

6. Literatuur

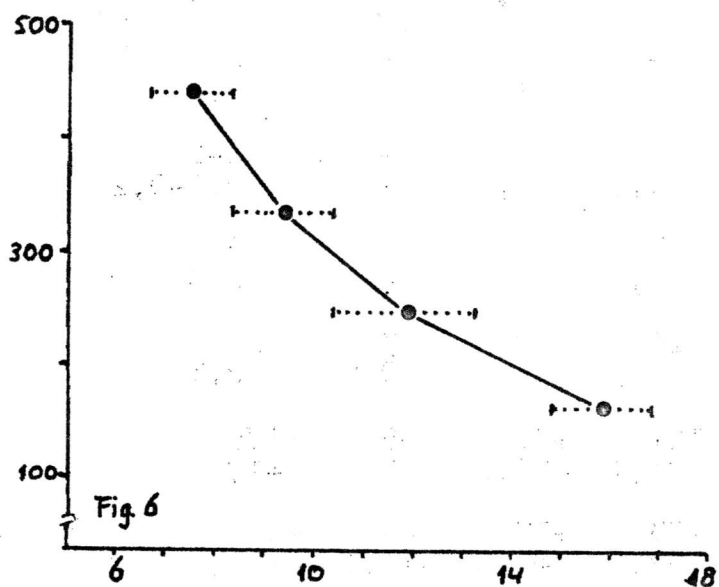
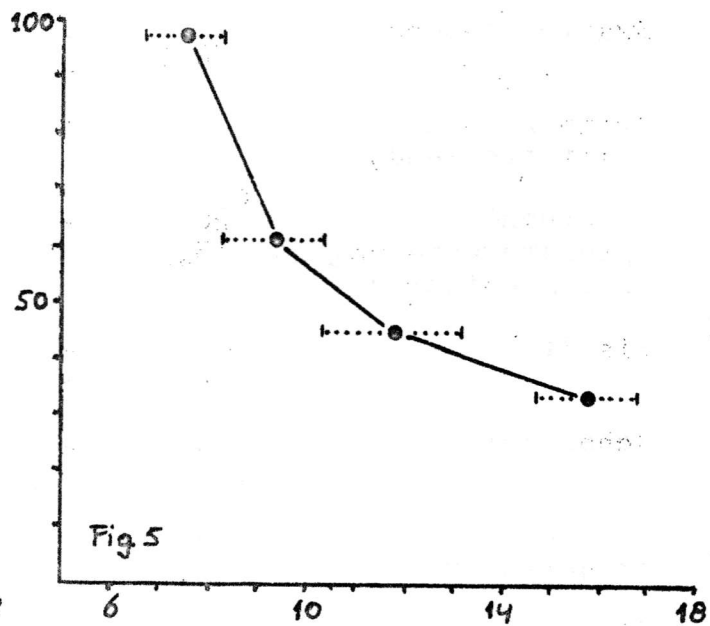
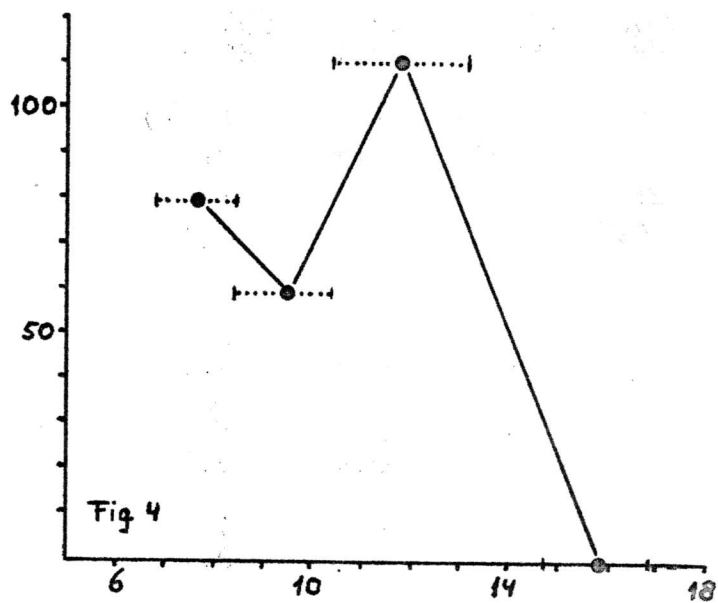
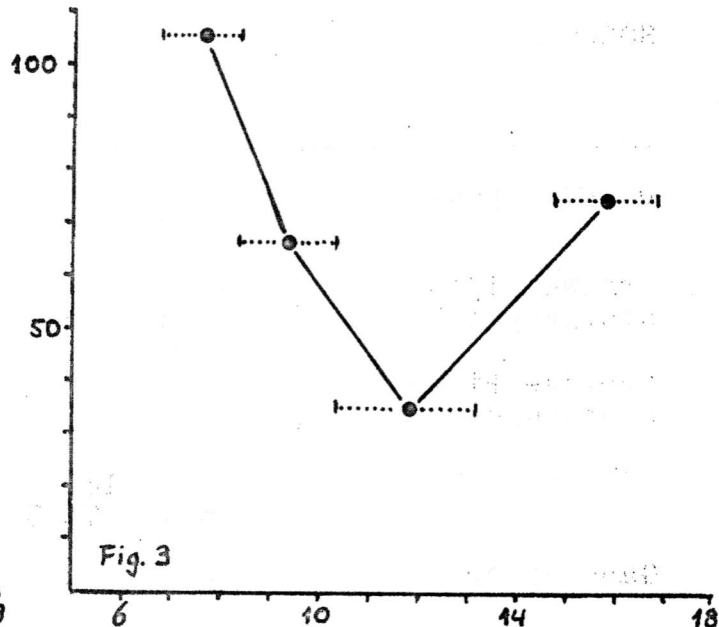
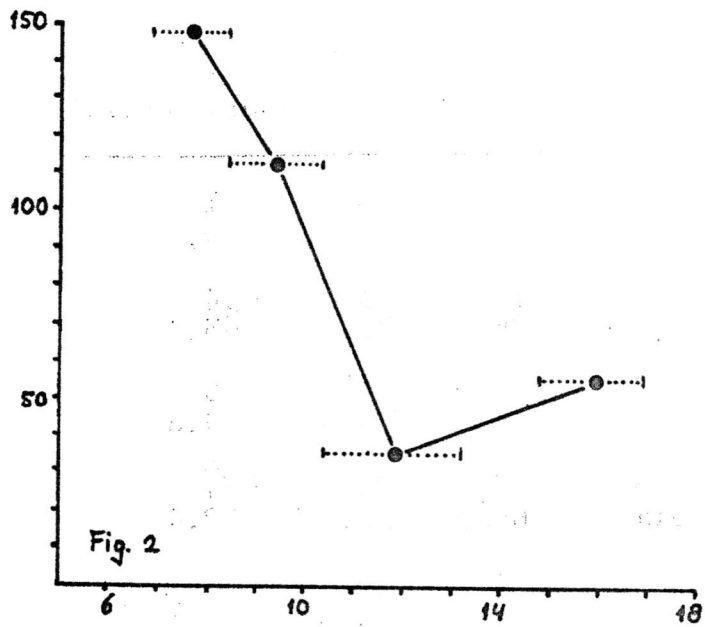
- Cap Gris Nez Committee (1977): Cap Gris Nez, Report 1976
 B. Bruun (1974): Gids voor vogels van Europa
 R.T. Peterson e.a. (1974): Petersons vogelgids
 H. Heinzel e.a. (1975): Elseviers gids van de Europese vogels

Geert de Wit,
 Willibrorduslaan 113,
 Waalre.

Tom Heinen,
 Jan Sluytersweg 26,
 Eindhoven.

Tabel 1.

SOORTEN	TELPERIODE					totaal aantal
	1	2	3	4	5	
Duiker spec.	1 0,7	- -	- -	- -	- -	1 0,1
Grauwe Pijl- stormvogel	14 9,3	116 53,5	211 140,7	210 105,0	83 29,3	634 63,4
Noordse Pijl- stormvogel	- -	2 0,9	9 6,0	11 5,5	14 4,9	36 3,6
Jan van Gent	70 46,7	162 74,3	159 106,0	133 66,5	101 35,6	624 62,4
Gans spec.	- -	- -	- -	1 0,5	- -	1 0,1
Zwarte Zeeëend	11 7,3	- -	119 79,3	115 57,5	312 110,1	557 55,7
Grote Zeeëend (niet trekkend)	- -	- -	- -	1 0,5	1 0,4	1 (♀) 0,1
Eidereend (pleisterende vogels niet genoteerd)	20 13,3	- -	21 14,0	- -	- -	41 4,1
Kievit	- -	- -	- -	- -	3 0,9	3 0,3
Scholekster	- -	- -	- -	- -	1 0,4	1 0,1
Drieteen- strandloper	3 2,0	- -	- -	1 0,5	- -	4 0,4
Steenloper	- -	- -	- -	4 2,0	- -	4 0,4
Steltloper spec.	- -	- -	- -	2 1,0	- -	2 0,2
Middelste Jager	- -	- -	1 0,7	1? 0,5	- -	1-2 0,1-0,2
Kleine Jager	- -	5 2,3	3 2,0	- -	- -	8 0,8
Jager spec.	1 0,7	3 1,4	14 9,3	2 1,0	3 0,5	23 2,3
"Grote" meeuwen	+6 +4,0	+5 +2,3	+127 +84,7	+32 +16,0	+5 +1,8	+175 +17,5
"Kleine" meeuwen	+12 +8,0	+ +	+33 +22,0	+17 +8,5	+40 +14,1	+105 +10,5

Uurgemiddelden in de tijdperiodes 2^h 5

Horizontale as: tijd van de dag.
 Verticale as: gemiddeld aantal exemplaren per uur per tijdperiode.

- Fig. 2: Pijlstormvogels
- Fig. 3: Jan van Gent
- Fig. 4: Zwarte Zeereend
- Fig. 5: Sternes
- Fig. 6: Totaal van de in tabel 1. vermelde soorten

TERUGBLIK EN TOEKOMSTVISIE OP DE KAPAKTIVITEITEN.

Evenals de eerste kapdag mag ook de tweede geslaagd heten. het object, een eiken hakhoutwal, is nu afgewerkt. Rondom enkele bijenkasten hebben we de bomen laten staan. Deze bieden de kasten beschutting. Mogelijk nemen we op een later tijdstip dit stukje nog even onder handen.

Een deel van de noeste werkers kwam voor de tweede keer. Misschien heeft onze dierbare voorzitter 't gehak op hem tijdens de eerste kapdag (zie vorige Bl. Kl.) sterk aangetrokken: deze maal waagde hij zich niet te vertonen. Eerlijkheidshalve moet ik erbij vermelden dat Frank wegens rijles verhinderd was.

We zijn op dit object terecht gekomen, nadat pogingen om in de Reuselse Moeren aan de gang te gaan op de ambtenarij zijn vastgelopen. Om onze kaplusten toch zinvol te kunnen botvieren, hebben we bij de Famile Holst aangeklopt. Deze verklaarde direkt achter ons plan te staan. Toen stond ons niets meer in de weg.

Van deze aktie kunnen we enkele dingen leren:

Van te voren moeten duidelijke afspraken worden gemaakt t.a.v. de kostenvergoeding en de voorziening van drank. Vermeldenswaard is dat we f 75,- hebben gekregen, waarmee de gemaakte onkosten deze keer ruimschoots werden gedekt.

Verder is het van belang dat er aan 't begin van de dag nauwkeurige instructies gegeven worden. Het blijkt nodig te zijn de kappers te vertellen enerzijds hoe ze met het gereedschap moeten omgaan en anderzijds wat het werk precies inhoudt. Men moet weten wat er wel of niet gekapt, respectievelijk gezaagd behoort te worden, waar de gekapte stammen en takken naar toe moeten enzovoorts.

Er is een voorstel om het bestuur van de Vogelwerkgroep uit te breiden. Als de leden er in de jaarvergadering mee akkoord gaan zal o.a. Rob Aarts daaraan toegevoegd worden. Binnen het Bestuur kan dan een zekere taakverdeling plaats vinden. Rob zal zich op de kapaktiviteiten storten. Dit heeft een tweeledig doel: Aan het huidige tweetal wordt een derde mankracht toegevoegd, met wie bovendien een goed contact met 't bestuur gegarandeerd is.

Voor de toekomst stellen we globaal de volgende eisen aan de objecten:

- De natuurwetenschappelijke waarde dient hoog te zijn.
- Zonder onze medewerking wordt het onvoldoende beheerd.
- Onze inzet moet zinvol zijn en niet door andere effecten teniet worden gedaan
- De werkzaamheden moeten plezierig verlopen; de dagen moeten gezellig zijn en de groepsband verstevigen.

Op grond hiervan hebben we de nodige bedenkingen tegen de Cartierheide. Het is aannemelijk dat die heide door de beheerder zelf voldoende in stand gehouden wordt en wij beter elders aan de slag kunnen gaan, n.l. waar 't er zonder ons helemaal niet van komt. Deze zaak is op de lange baan gezet.

Van de gemeente Oost-West- en Middelbeers is nog geen reactie binnen. Het ziet er niet naar uit dat onze groep daar volgend najaar, (winter) kan beginnen. Misschien hebben we op een gedeelte privé-eigendom van dit natuurgebied meer kans.

Een andere tip van Marco Bakermans is de Heieinden in de gemeenten Vessem en Hoogeloon. De natuurwetenschappelijke waarde is matig en de recreatieve druk erop is sterk, zodat dit object terzijde is gelegd. Rob Aarts weet nog een aardige houtwal in Zandoerle. Natuurlijk zijn andere ideeën van harte welkom!

Per seizoen denken we aan 2 à 3 kapdagen.

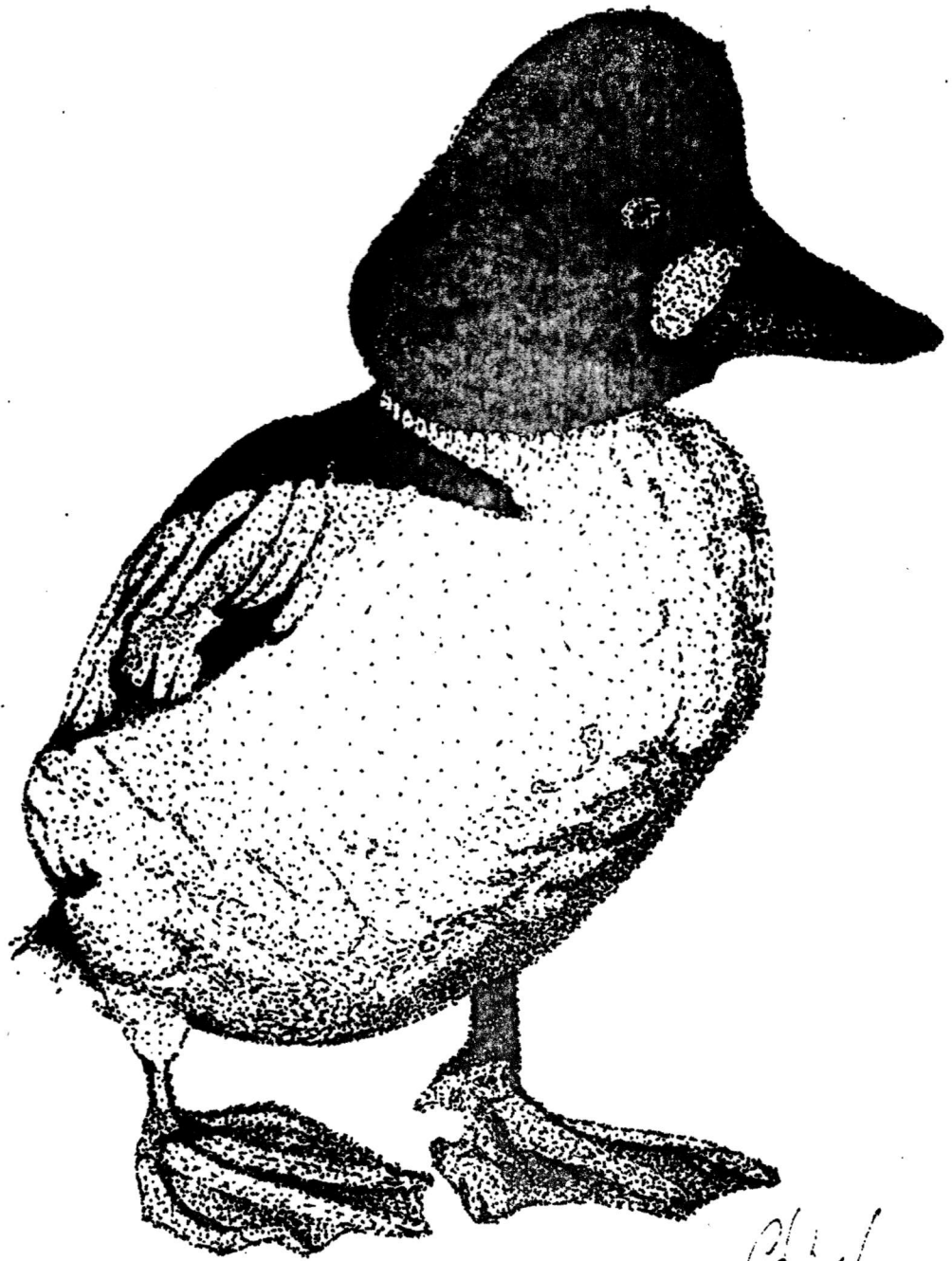
Daarnaast hebben we het plan opgevat om samen met een verkennergroep uit Veldhoven in een natuurgebied te kappen. Hiermee bereiken we een tweevoudig doel: enerzijds die jeugd in contact brengen met de natuur en natuurbehoud, en anderzijds daar daadwerkelijk iets aan doen. Enkele van onze leden moeten dan aan 't kappen leiding geven en 's avonds b.v. een diaserie vertonen.

In dit stukje zijn steeds de kapideeën aan de orde gekomen. De volgende keer gaan we op enkele aspecten verder in.

Paul Dobbelaar.

0-0-0-0-0-0-0-0-0-0-0

Gandy
1976

Excursieverslag van de tochtje naar de zilverzandwinnings in Mol.

Op 29-12-1977, een koude tentoonstellingsdag besloten we een tochtje te maken naar Mol, waar naar men zei, parelduikers zaten. De stille hoop was ze te bekijken en mogelijk te fotograferen.

Naast twee parelduikers werden de volgende soorten waargenomen: putter 6ex, sijs 30ex, torenvalk 1ex, meerkoet 50ex, dodaars 1ex, kuifeend 2ex, stormmeeuw 2 ex. fuut 5ex, roodhalsfuut 1ex, sperwer 1ex, waterhoen 1ex.

Parelduikers en roodhalsfuut bleken zeer schuw en bevonden zich meer onder dan boven water.

De roodhalsfuut had een typische manier van duiken, waarbij hij steeds even los leek te komen van het wateroppervlak.

Beide soorten doken steeds over grote afstand.

Ondanks de koude wind waren het aangename uurtjes, voor herhaling vatbaar.

De deelnemers waren: Hans, Han, Maarten, Fred, Kees, Rob, Ludy, Jcs en Wim.

Wim de Kroon.

Verslag van de tweede kapactie op Toterfout.

Een dag kappen en zagen was niet voldoende om een stevige houtwal op Toterfout op te ruimen. Er werd dus een tweede dag georganiseerd. Opvallend was de veel betere organisatie dan de eerste keer. Hoewel sommigen toch liever zaag en bijl hanteerden dan op te ruimen, verliep alles betrekkelijk snel. Gelukkig zijn er geen ernstige ongevallen gebeurd; het aantal bijna ernstige en kleine ongevallen heeft de organisatoren echter tot nadenken gestemd. Het zou prettig zijn bij volgende gelegenheden de leiding in handen van een deskundige te leggen, die dan tevens wat kap- en zaagvaardigheden zou kunnen bijbrengen aan de deelnemers. (wie zich dus geroepen voelt melde zich even bij Paul Dobbelaar).

Overigens hebben we van de opdrachtgeefster, Mevr. Holst een onkostenvergoeding en een bijdrage in de kas van de V.W.G. gekegen. Hiervoor aan haar nog onze dank. In de toekomst zijn op kleine schaal meer kapacties te verwachten.

Rob.

Terugblik op de tentoonstelling in Eersel

Het is, dachten we een goede zaak eens terug te kijken op de tentoonstelling "natuur in de Kempen" te Eersel.

Een en ander begon maanden geleden met een idee van Jacques, die startte met het verzamelen van ideeën en het oprichten van een tentoonstellingscommissie. Langzamerhand werden de ideeën tot concrete plannen verwerkt en kregen de leden van de commissie een eigen taak. Toch bleken in een later stadium programmapunten weg te vallen en moesten nieuwe worden bedacht. Ook het organiseren van een tentoonstellingsruimte gaf problemen om van de financiering maar helemaal niet te spreken.

Tijdens de opbouw kwam het aan op improviseren, aanpassen en veranderen. Het mooiste bij dit alles was de voortreffelijke samenwerkingsgeest van de opbouwers. Goede muziek, veel en goede koffie en andere drank werkten hieraan sterk mee.

De opening werd verricht door de heren v.d. Werf van prov. staten en van Acht, burgemeester van Eersel, waarbij een subsidie werd toegezegd van 3000 gulden. Hievoor uiteraard onze dank.

Onder de bezoekers bleken vooral jonge mensen sterk vertegenwoordigd. Een kleine enquête onder de bezoekers toonde aan, dat de meeste bezoekers via anderen van het bestaan van de tentoonstelling wisten. Ook het affiche van Wim Huybregts trok veel mensen. Onze dank aan Wim voor het gratis beschikbaar stellen van deze affiches.

Van diverse werkgroepen, tot in België toe, brachten vertegenwoordigers een bezoek aan de tentoonstelling. Het totaal aantal bezoekers was ongeveer 800, ook al gezien het tijdstip van de tentoonstelling een zeer behoorlijk aantal.

Tenslotte dan nog onze dank aan alle mensen van de tentoonstellingscommissie, en alle anderen die op enigerlei wijze hebben bijgedragen tot een succesvol verloop van de tentoonstelling.

Jacques en Rob.

resultaten nestkasten, 1977.

door Jan v.d. Werf.

Overzicht I. Controle in de eerste week van mei, 1977.

<u>Benaming:</u>	<u>Nesten</u>		<u>Eieren:</u>	<u>jongen:</u>	<u>Opmerkingen:</u>
	<u>in aanbouw</u>	<u>voltooids</u>			
Koolmees	I	5	II	4	
Pimpelmees		3	IO		
Zwarte mees		I			
Bonte vliegenv.			I		Nest uitgehaald
Mussen	I	2	20		
Holenduif			2		
Spreeuw			I	4	
Onbek. mees	5	I	2		
Onbekend	7	I			
Leeg					7
Stuk					5
Weg					4
	I4	I3	47	8	I6 Totaal 98

Overzicht 2. Schoonmaak nestkasten 24 september 1977.

<u>Benaming:</u>	<u>Uitgevlogen</u>		<u>Verlaten</u>		<u>Nestmateriaal:</u>
	<u>geheel:</u>	<u>gedeeltelijk:</u>	<u>zonder ei:</u>	<u>met ei:</u>	
Koolmees	2	3		I+I	I dode juv. 2 x I ei
Pimpelmees					
Zw. mees					
Bonte vl. v.					
Mussen	IO	3		2+2	2 x 2 eieren:2de br. I dode juv.
Gr. B. specht	3				
Holenduif	I				
Spreeuw	2				I geringde juv dood
Eekhoorn					I
Onbek.mees	IO			9	9eieren
Onbekend	I				
Leeg					totaal 6
Stuk					totaal 4
Weg					
Gekr.roodstaart	I				vermoedelijk
	30	6		I5	

Het is bij deze schoonmaakactie opgevallen dat er veel minder dode juveniele vogels en eieren in de kasten lagen dan vorig jaar.

OVERZICHT NESTKASTENRESULTATEN , 1977.

Op 26 februari 1977, hebben we de nestkasten geïnspecteerd. We misten, jammer genoeg, weer verschillende kastjes en meerdere kasten waren door spechten vernield.

De kastjes hangen niet zo gunstig als verleden jaar. We hopen dat daar nog eens verbetering aangebracht kan worden door het aanplanten van meer loofhout in het nu nog overwegende dennenbos ???

Verder zijn er veel bomen rondom het voormalige klooster ten offer gevallen aan parkeerhavens. Dit alles maakt het wel moeilijk om de eerste jaren de resultaten nauwkeurig te ordenen. Door de geheel veranderde - en nog steeds veranderende situatie is het ook niet juist om de resultaten zonder meer met die van voorgaande jaren te vergelijken.

Zie overzicht I: Controle in de eerste week van mei.

Dit jaar zijn lang niet alle eieren of jongen geteld omdat er bij de controle veel vogels op het nest zaten.

Omdat er op verschillende dagen is gecontroleerd zijn er een aantal kastjes tweemaal aan de beurt gekomen, wat ook een foutief beeld geeft. Bij de controle viel het ook op dat er nogal wat nestjes uitgehaald waren.

Op overzicht I kunt u wel zien dat de vogels dit jaar erg laat waren, dit als gevolg van het koude voorjaar. In 1976 hadden we om diezelfde tijd ± 150 jonge vogels in de kastjes.

We moeten ook nog meer proberen om wat minder mussen in de kasten te krijgen. Wanneer we dus kasten maken mogen de vlieggaten echt niet groter zijn dan 28 mm. Vanuit de Vogelvereniging Veldhoven is ons wat hulp toegezegd voor het nestkastenproject op Koningshof.

Tenslotte nog een overzichtje van wat we vonden toen op 24 september 1977 de nestkastjes werden schoongemaakt. Zie overzicht 2.

Hierbij werden niet alle kasten schoongemaakt, maar alleen wat we op die morgen van 9 uur tot half een klaar konden krijgen. De rest heeft helaas nog steeds geen beurt gehad, dat zou dus nog moeten gebeuren.....

Nestkasten terrein Philips visvijvers.

Hier hebben we in het voorjaar o.a. p.v.c.-kastjes opgehangen. (fabrikaat Ties Jacobs) Bij de controle, die ik daar heb gehouden, bleek dat deze kasten meestal bewoond waren door mussen. Ook hier waren de vlieggaten wat te groot. We hebben ook geprobeerd om de kasten wat lager te hangen maar dat is geen succes geweest want menig kastje was verdwenen en bij andere was het broedsel verstoord. Ook bleven er nog tamelijk veel kastjes leeg. Al met al moeten we zeggen dat het dit jaar met onze nestkasten helaas geen geweldig succes was !

Jan v.d.Werf.

Voorjaarsfenologie 1976

Hieronder volgt een overzicht van de eerste waarnemingsdata van zomervogels in het voorjaar van 1976.

Van een soort wordt de eerste waarnemingsdatum gegeven, en eventuele winterwaarnemingen. Tevens wordt gezegd wanneer de soort weer algemener aanwezig was.

1. Coievaar; 9-4-'76 De Steeg bij Arnhem (Nat. Werkgr. de gr. Meierij)
er werden 2 winterwaarnemingen verricht: 7-1-'76 1 ex.,
Rythovius College, Eersel (J. Kylstra e.a., zie ook Vj. 24: 55)
7-1-'76 1 ex., Hilvarenbeek (W. v/d Voort). Mogelijk betreft
het hier hetzelfde ex.
2. Zomertaling; 14-3-'76 5 exx. Strijperheg (KJN-Eersel)
In april was de soort weer algemener aanwezig.
3. Wespendif; 15-3-'76 1 ex. Landschotse Heide (F. Neyts)
In april werd de soort in zijn broedbiotoop gezien.
4. Bruine kiekendief; 27-3-'76 ♂ en ♀, Groote Heide bij Achelse kluis
(T. Heijnen, M. Wasscher, T. v/d Kooi)
5. Boomvalk; 28-3-'76 1 ex., Groote Heide- Soerendonks Goor (T. Heijnen,
m. Wasscher, T. v/d Kooi)
Uit de gegevens bleek dat de Boomvalk in april weer veel-
vuldig gezien werd.
6. Kraanvogel; 5-3-'76 50 en 11 exx., 't Look, Veldhoven (F. Neyts)
7. Kwartel; Alleen een zeer late waarneming en wel op 10-6-'76
Reusel (W. v/d Voort)
8. Scholekster; 12-3-'76 4 exx., Groote Heide bij Achelse kluis
(F. Neyts, T. v/d Kooi)
9. Kleine Plevier; 20-4-'76 Kil van Hurwenen (Nat. Werkgr. de gr. Meierij)
Verder alleen waarnemingen van broedparen.
10. Tureluur; Eind Februari werden de eerste Tureluurs waargenomen.
Een precieze opgave van eerste waarneming is niet bekend.
er werd ook een winterwaarneming verricht: 1-1-'76
± 20 exx., Ospelse Peel ('t Elfde)(M. Wasscher & R. de Boer)
11. Grutto; 21-2-'76 1 ex., Goorvan, Lage Mierde (H. Lüring)
In maart was deze vogel weer algemeen aanwezig.
12. Zwarte Stern; eerste week-4-'76 enkele exx., Oude meer, Son
(F. Neyts & T. v/d Kooi)
In mei werd de Zw. Stern weer op de vennen gezien
waar hij broedt.
13. Tortelduif; 25-4-'76 1 ex., Valkenswaardse Visvijvers (T. v/d Kooi)
Begin mei was de soort weer algemeen aanwezig.
14. Koekoek; 10-4-'76 bij St. Oederode (Nat. Werkgr. de gr. Meierij)
Eind april weer overal te horen.
15. Nachtzwaluw; 11-5-'76 1 zingend ex., Plateaux bij Bergeykse Barrière
(T. Heijnen, R. de Boer, M. Wasscher)
15-5-'76 Grote Cirkel, Reusel (W. v/d Voort)
16. Gierzwaluw; 22-4-'76 1 ex., 't Look, Veldhoven (F. Neyts)
22-4-'76 2 exx., Valkenswaardse Visvijvers (R. de Boer)
Begin mei weer algemeen waar te nemen.

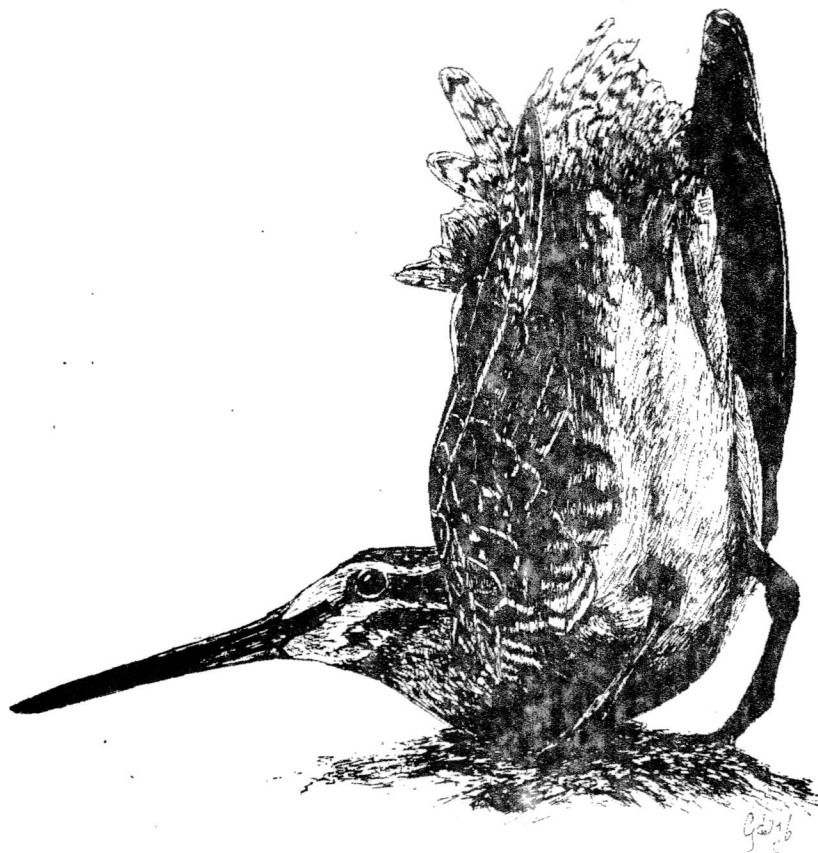
17. Draaihals; Van deze soort worden slechts een paar waarnemingen per jaar verricht, zodat weinig over de aankomst van deze vogel valt te zeggen. Nog een waarneming op 2-5-'76 van 2 exx. in de Collse Zegge te Geldrop.
18. Boomleeuwerik; 19-2-'76 1 ex., Kuikseind, Middelbeers (F. Neyts) eind februari begin maart werd deze vogel weer meer gezien.
19. Oeverzwaluw; 4-4-'76 Heunwiel, Vught (Nat. Werkgr. de gr. Meierij) eind april werden de kolonies weer door deze vogel bevolkt.
20. Huiszwaluw; 13-4-'76 1 ex., Riel, Eindhoven (T. Heijnen) eind april weer algemeen aanwezig.
21. Boerenzwaluw; 29-3-'76 1 ex., Oirschotse Heide; 29-3-'76 15 exx., Valkenswaardse Visvijvers (T. v/d. Kooi) begin april weer algemeen aanwezig.
22. Boompieper; 29-3-'76 1 ex., Oirschotse Heide (F. Neyts)
23. Gele Kwik.; 5-4-'76 6 exxx, op diverse plaatsen rond Veldhoven (F. Neyts) midden april werd deze vogel weer algemeen gezien.
24. Witte Kwik.; Deze soort wordt meer en meer overwinterend aangetroffen.
25. Grauwe Klauwier; 5-5-'76 1 ex., Vloeiweide, Bergeyk (H. Lürning)
26. Snor; 30-4-'76 Moerputten (Nat. Werkgr. de gr. Meierij)
27. Sprinkhaanrietzanger; 30-4-'76 Moerputten (Nat. Werkgr. de gr. Meierij)
- Omdat de vorige drie vogels weinig algemene broedvogels zijn bij ons valt over de verdere aankomsten weinig te zeggen.
28. Rietzanger; 16-4-'76 ♂, Bergeykse Visvijvers (H. Wasscher) eind april op verschillende plaatsen zingende ♂♂
29. Bosrietzanger; 7-5-'76 1 ex., Nat. Lab. Eindhoven (T. v/d Kooi) midden mei weer algemeen terug.
30. Kleine Karekiet; 2-4-'76 1 ex., Valkenswaardse Visvijvers (T. v/d Kooi) eind april weer algemeen in rietkragen van verscheidene visvijvers.
31. Grote Karekiet; 21-5-'76 1 zingend ♂, Giethoorn (H. Lürning)
32. Spotvogel; 30-4-'76 1 roepend ex., Bergeykse Visvijvers (T. Heijnen) begin april op vele plaatsen zingende ♂♂.
33. Tuinfluiter; 13-4-'76 1 ex., Landschotse Heide (F. Neyts) eind april weer algemeen aanwezig.
34. Zwartkop; 3-4-'76 zingend ♂, Collse Zegge (F. Neyts) midden april op veel plaatsen zingende ♂♂.
35. Grasmus; 25-4-'76 2 exx. Valkenswaardse Visvijvers (H. Lürning) begin mei overal zingende ♂♂.
36. Braamsluiper; 18-4-'76 1 zingend ex., Stratum, Eindhoven (T. Heijnen) eind april op verscheidene plaatsen
37. Fitis; Eind maart, begin april werden op verschillende plaatsen al zingende Fitissen waargenomen.
38. Tjiftjaf; 20-3-'76 1 zingend ex., Eindhoven (T. Heijnen) begin april weer algemeen aanwezig.

38. Tjiftjaf; er werden twee winterwaarnemingen verricht; 6-1-'76
1 ex., Collse zeggen (F. Neyts), en op 13-1-'76 1 ex.,
't Look, Veldhoven (F. Neyts).
39. Fluiter; 6-5-'76 1 ex., 't Look, Veldhoven (F. Neyts)
40. Vuurgoudhaantje; 19-4-'76 landgoed de Utrecht (J. Wouters)
41. Bonte Vliegenvanger; 30-4-'76 ♀, Collse Zeggen (F. Neyts)
werd begin mei weer meer gezien.
42. Grauwe Vliegenvanger; 3-5-'76 1 ex., de Kruisberg, Veldhoven (F. Neyts)
midden mei weer algemeen aanwezig.
43. Paapje; 13-4-'76 Luyksgestel (J. Wouters)
eind april, begin mei vrij algemene doortrekker.
44. Roodborsttapuit; 28-2-'76 1 ex., Oirschotse Heide (J. Jaspers)
verdere waarnemingen pas na half maart
winterraarneming; Bossche broek 7-12-'75 tot 19-1-'76
(Nat. Werkgr. de gr. Meierij).
45. Tapuit; 6-4-'76 Heunwiel, Vught (Nat. Werkgr. de gr. Meierij)
eind april, begin mei weer in zijn broedbiotoop terug.
46. Zwarte Roodstaart; 13-3-'76 ♂, Hanevoet, Eindhoven (T. v/d Kooi,
T. Heijnen)
eind maart, op verscheidenen plaatsen zingende ♂♂.
47. Gekraagde Roodstaart; 10-4-'76 1 ex., in dennenbos bij Aalst (T. v/d Kooi)
eind april algemeen aanwezig.
48. Nachtegaal; 1-4-'76 Didam, Achterhoek (Nat. Werkgr. de gr. Meierij)
begin mei op verscheidene plaatsen zingende ♂♂
49. Blauwborst; 1-4-'76 De Reuselse Moeren (W. v/d Voort)
1-4-'76 zingend ♂, Collse Zegge (F. Neyts, T. Heijnen)
midden april weer in broedgebieden terug.
50. Beflijster; 19-4-'76 1 ex., Collse Zegge, Eindhoven (F. Neyts)
51. Europese Kanarie; 6-4-'76 10 exx., 't Look, Veldhoven (F. Neyts)
52. Wielewaal; 6-5-'76 Maurick, Vught (Nat. Werkgr. de gr. Meierij)
midden mei was deze soort weer terug in zijn broed-
gebieden.

=====
Pieter Wouters.

voor u gelezen.

• SAMENSTELLING: JAN WOUTERS. •

VOOR U GELEZEN.

In "Die Vogelwarte" van juni 1977.

Het was bekend dat jonge Tuinfluiters van de populatie van zuid Finland minder tijd nodig hadden voor hun jeugdontwikkeling (gewichtstoename en ontwikkeling van het verenkleed) dan die van de zuid-Duitse populatie. Om na te gaan of dat veroorzaakt wordt door de verschillende daglengten werden jonge Tuinfluiters uit Z-Finland gehouden bij de daglengte zoals die in Z-Duitsland is, en omgekeerd. Het bleek echter dat de verschillen in ontwikkelingssnelheid bleven bestaan. Daaruit mag worden gekonkludeerd dat de daglengte niet de oorzaak is van het verschil. Waarschijnlijk is de ontwikkelingssnelheid specifiek voor de populatie en erfelijk vastgelegd.

In een onderzoek-project aan trekvogels in zuid-Duitsland is aandacht besteed aan het voedsel wat de verschillende soorten eten. Daarvoor werden de vogels niet gedood en dan de maaginhoud bekeken, maar er werden uitwerpselen verzameld en de maag werd leeggespoeld.

De vogels hadden daar weinig hinder van. Als resultaat kwam eruit dat in het algemeen dierlijk voedsel de voorkeur heeft.

Soorten die alleen dierlijk voedsel eten zijn:

o.a. Pimpelmees, Fitis, Spotvogel, Heggemus, Nachtegaal, Grauwe Klauwier, Rietzanger, Vuurgoudhaantje, Draaihals, Winterkoning en Tjiftjaf.

Soorten waarbij ook plantaardige voedselresten werden gevonden zijn:

Merel, Blauwborst, Paapje, Grasmus, Tuinfluiter, Gekraagde- en Zwarte Roodstaart, Grauwe en Bonte Vliegenvanger, Roodborst, Zwartkop, Rietgors en Putter.

Jonge Grauwe Klauwieren uit Zuid-Frankrijk en Zuid-Finland werden uit het nest genomen en in Zuid-Duitsland met de hand opgefokt. Ze werden bij een constant dag/nacht ritme gehouden van 12 uur licht en 12 uur donker. Toch bleek dat ze op tijd ruiden en vetter werden.

Daaruit kan men konkluderen dat de volgorde van deze activiteiten inwendig is geprogrammeerd. Wel bleken er verschillen te zijn tussen de Franse en de Finse vogels. De laatsten ruiden sneller en bleven langer vet, wat in verband staat met het kortere broedsizoen en de grotere trekafstand.

In "Journal für Ornithologie" van juli 1977:

De Fuut heeft zowel in Engeland als in Nedersaksen ongeveer 1- 5 %

tweede broedsels. Het broedsucces van vogels die twee keer broeden is in het eerste broedsel 2,35 en in het tweede 1,65 uitgevlogen jongen per paar. Vogels die twee keer broeden leggen het eerste ei niet eerder dan vogels die een keer broeden.

Bij Zwartkop en Tuinfluiter werd de invloed van de lichtsterkte op de nachtelijke trekonrust vastgesteld.

Het bleek dat de hoeveelheid trekonrust (= nachtelijke aktiviteit) toenam met de lichtsterkte; de duur van de onrust werd niet meer groter boven een lichtsterkte van 0,005 lux. Bij volledige duisternis waren de Zwartkoppen rustig terwijl Tuinfluiters dan nog anderhalf uur per nacht met hun vleugels fladderden. Tuinfluiters waren ook langer onrustig 's nachts.

Verder een artikel waarin wordt verteld dat een jonge Zwartkop een bepaalde afwijkende zang werd geleerd.

Ook nog een artikel waaruit blijkt dat hongerende Merels 's nachts hun lichaamstemperatuur een paar graden kunnen laten dalen, wat hen energie bespaart.

Jan Wouters.

bossen

zingen

niet

eeuwig!

VERWAARLOZING DREIGT OVERAL. (door Bert Van Polen).

Eeuwig zingende bossen? Nou, geloof het maar niet. Het is meer kreunen geworden, niet alleen vanwege de droogte, maar ook en vooral vanwege de slechte staat van onderhoud. De exploitatie van een bos is namelijk zó duur geworden, dat de meeste particuliere eigenaren de hand op de knip moeten houden. Zelfs met een minimaal onderhoud kampen ze nog met grote verliezen. Geen wonder dat het particuliere bosbezit steeds meer afneemt.

De Eindhovense chirurg dr. Q.A.M.Eysbouts kan er over meepraten. Uit de nalatenschap van zijn schoonvader beheert hij 330 hectare bos in Oirschot, Maarheeze en Bortel, en dat kost hem per jaar zo'n tienduizend gulden. Dat denkt hij tenminste, want precies weten doet hij het niet: "Ach, het is een hobby, en dan wil je veelal niet weten hoeveel het kost".

Hoelang hij dat nog kan volhouden, is voor hem geen punt: klagen doet hij tenminste niet. Wel zegt hij: "Het beheer van het particuliere bosbezit moet met steun van Staatsbosbeheer en het Brabants Landschap zò worden georganiseerd dat het een beetje lollig wordt." En ook zegt hij: "Ik loop wel eens in een ander bos, en dan denk ik: wat ben ik blij dat ik het niet hoef te betalen."

En zijn kinderen, later? Stellig zegt hij: "Ik ben ervan overtuigd dat zij het in de toekomst verkopen. Zij kunnen de lasten straks niet meer opbrengen."

Zeker, de particulier krijgt van de staat een tegemoetkoming, de zogenaamde bosbijdrage, "voor de opoffering welke hij zich getroost en voor de belangrijke dienst welke hij aan de gemeenschap verleent door de instandhouding van zijn bossen en de openstelling daarvan." Veel is het niet: in feite gaat het om een symbolisch bedrag, variërend van f 65,- tot f 35,- per hectare, afhankelijk van de grootte van het terrein.

VERLIES.

De werkelijke kosten zijn veel hoger. Volgens berekeningen van het Bos-schap heeft de particulier vorig jaar bij een optimale verzorging van zijn bos een verlies van f 125,- per hectare geleden. Die kosten moet de staat gaan vergoeden, in de vorm van een officiële beheersbijdrage, zo heeft het bedrijfsschap geëist. Want, aldus het Bos-schap, de particulier moet zonder exploitatieverlies kunnen werken.

Hoe zit het dan met die dertig gulden per hectare die dr. Eijsbouts er jaarlijks bij inschiet? Dat is natuurlijk duidelijk: zoals zovele particuliere bezitters verzorgt hij zijn bossen minder goed.

Merkwaardig genoeg durft hij daarvoor nauwelijks uit te komen, althans in eerste instantie. Als ik hem vraag hoe groot het achterstallig onderhoud in zijn bossen is, zegt hij cryptisch: "Achteraf ben ik blij dat ik bepaalde dingen niet heb gedaan. Ik hou niet zo van dat aangelegde en het is mij gebleken dat veel andere mensen er niet zo over denken."

Later bekent hij: "Ik zeg wel eens tegen de Heidemij, die het werk uitvoert: ga maar eens tegen de grens van de verwaarlozing aan zitten. Ja, om het zo goedkoop mogelijk te houden."

En nog later, zich als het ware verontschuldigend: "Er zijn mensen die hun bos erg secuur beheren, maar ja, ik heb geen opdrachtgever."

De noodsituatie waarin de particuliere bossen verkeren, vindt haar oorsprong in het midden van de jaren zestig. De houtproductie was gericht op mijnhout, en toen die markt als gevolg van de mijnsluiting wegviel, verloren de bosbezitters een belangrijke bron van inkomsten. Stijgende

loonkosten verslechterden de exploitatie nog. Gevolg: er kon minder geld aan de instandhouding en verzorging van de bossen worden uitgegeven.

NOODKREET.

"Hoelang kan die slechte verpleging nog door gaan? Het Bosschap, eind vorig jaar in een noodkreet aan de Tweede Kamercommissies het beheer van de bossen op een zo laag niveau te handhaven. Een nagenoeg niet meer te stuiten aftakeling van de waarde van het bosbezit zal het gevolg zijn. Daardoor zal niet alleen de kwaliteit en de kwantiteit van de houtproductie verminderen, maar ook de recreatieve functie van het bos."

Wat gebeurt er precies? Ziektes en plagen (de gevreesde bastkevers, letterzetter en dennescheerder) krijgen eerder kans zich uit te breiden doordat stormhout of zieke bomen niet worden geruimd. De meest levenskrachtige bomen krijgen te weinig ruimte doordat dunningen niet worden uitgevoerd. Als tenslotte rotting toeslaat, kan het bos wel worden afgeschreven. Onderhoud dat tot de grens van de verwaarlozing gaat, leidt dan ook op den duur tot de ondergang van het bos. Dit geldt ook voor zogenaamde denne-akkers waarmee Brabant helaas nogal rijkelijk is voorzien.

Een hoofdstuk apart vormt dan nog de bedreiging van de vogelkers, om zijn woekerneigingen ook wel bospest genoemd. Deze, uit Amerika ingevoerde boom, verovert de Nederlandse bossen in een angstaanjagend tempo, daarbij geholpen door de vogels die de vruchten overal laten neervallen. De pitten ervan schieten de grond uit, en vervolgens verdringt de boom al het andere plantaardige leven om zich heen al gauw. Voor de particulier, toch al in geldnood, is die vogelkers een financiële schadepost van jewelste, die groter wordt naarmate er minder aan de bestrijding wordt gedaan.

BINDING.

Wat drijft al die mensen er nou toe om een bezit te hebben waar ze veel geld in moeten steken? Om daar iets van te begrijpen is het goed te weten dat veel bossen al vaak eeuwenlang in het bezit zijn van één familie. Ook regenteske trekjes spelen een rol: de roeping om iets voor het gewone volk te doen.

"De emotionele binding met het bos is vaak heel groot," zegt ing. A.B. Gijtenbeek, directeur van het Brabants Landschap, die als onderhandelaar bij veel overnames van particulier bezit is betrokken.

En hoe zit het met dr. Eijsbouts? Zijn overleden schoonvader, een voormalig topfunctionaris van Philips, kocht de bossen in de jaren dertig, als belegging en als hobby. Toen deze veertien jaar geleden overleed, nam dr. Eijsbouts het beheer zonder enig animo op zich.

Dr. Eijsbouts: "Ik had er helemaal geen verstand van, en ik gaf er eerst ook niets om. Mijn schoonvader praatte er vroeger wel veel met me over,

maar ik luisterde nooit. Naarmate ik de bossen langer beheerde, deed ik dat met meer genoegen. Op het landgoed 'sHeeren Vijvers in Oirschot hebben we ook drie pachtboeren zitten, met wie we graag te doen hebben. Het is een genoegen op zaterdagmiddag met ze op het erf een kopje koffie te drinken."

Wat betekenen de bossen voor hem? Hij hoeft er niet lang over na te denken: "De bossen in Maarheeze (De Hugten) en Boxtel niet veel. Ik rijd er een keer per jaar doorheen en dan vind ik het mooi. Met het landgoed 'sHeeren Vijvers in Oirschot, waarop we een buitenhuis hebben staan, is het anders. Dat moeten we proberen in stand te houden, het landgoed hoort bij Oirschot, het is in het belang van het dorp. Half Oirschot heeft er zijn geliefde leren kennen."

PORTEMONNAIE.

Een voorzichtige blik in zijn portemonnaie. Eijsbouts krijgt "voor de belangrijke dienst die hij aan de gemeenschap verleent" ongeveer f 16.500,- van de staat. Daarnaast ontvangt hij aan jachtpacht ongeveer f 6500,-. Dat is bijelkaar f 23.000,-. Tel daar zijn eigen bijdrage van f 10.000,- bij op dan is het duidelijk dat elke hectare bos hem f 100,- kost.

Aan houtproductie doet hij niet. Eijsbouts: "Het gaat mij meer om de landschappelijke waarde. Je wilt graag dat de bonte specht blijft, ook al molt die de bomen. We hebben wel eens overwogen canadassen te planten, maar dat vonden we niet zo mooi. Mijn schoonvader heeft vroeger wel kerstbomen geplant, maar de meesten werden gejat."

Andere inkomsten? Dr. Eijsbouts: "Ik ken veel eigenaren die hun verliezen goedmaken door strooiselroof toe te passen, maar daar heb ik nooit aan meegedaan." (Het strooisel is erg vruchtbaar en wordt gebruikt bij de kweek van azalen's). Dr. Eijsbouts: "Er is mij ook wel eens gezegd: maak er een kampeerterrein van, maar nee, dat kan ik van mezelf toch niet gedaan krijgen, ook al zou ik de onderhoudskosten van de bossen mee kunnen verdienen!"

Is het nou niet beter al die particuliere bossen door de staat te laten beheren? Dr. Eijsbouts is er falikant tegen. De particulier, zo zegt hij, heeft liefde voor zijn bezit, en Staatsbosbeheer is een veel te log en te duur apparaat om alle bossen te beheren. De exploitatie van één hectare kost de gemeenschap immers jaarlijks zo'n driehonderd gulden.

Ir. D. Sikkel, plaatsvervangend directeur van Staatsbosbeheer: "Het is veel beter als een groot deel van de bossen in handen van particulieren blijft. De belangstelling voor het eigen bezit en de binding die iemand voelt met een bos, voor het behoud waarvan hij zich heeft ingespannen, zijn van groot belang voor het voortbestaan van het Nederlandse bos".

STEUNEN .

Het Bosschap heeft berekend wat het zou kosten als de Staat alle bossen zou overnemen: ruim achthonderd gulden per hectare per jaar (overnamekosten plus exploitatiekosten). Directeur Gijtenbeek van het Brabats Landschap zegt in dit verband: "Het is erg belangrijk als er particuliere bossen blijven. De Staat kan de particuliere bossen beter steunen dan hun bossen over te nemen".

Samenwerking - dat is het toverwoord van Dr. Eijsbouts. Hij is er voorstander van de particuliere bossen die aan elkaar grenzen één beheer krijgen. Het Brabants Landschap steunt dit streven. "Gijtenbeek: "Wij zijn bereid samen te werken waar dat mogelijk is."

Enkele mogelijkheden: gezamenlijk hout verkopen, inkopen doen, boswerkzaamheden verrichten. Op die manier kunnen de verliezen worden beperkt.

Desondanks is de verwachting van ing. Gijtenbeek: "Ook al krijgen de particuliere meer subsidie, dan zullen veel mensen hun bossen toch blijven verkopen. Het aanbod overtreft de aankoopmogelijkheden nu al ver."

0-0-0-0-0-0-0-0-0-0-0-0-0-0-0-0

0-0-0-0-0-0-0-0-0

0-0-0-0

PIKANTIGHEDEN
1977
1977 bleek voor de V.W.G. een jaar vol pikantigheden.
Hieronder volgt er een overzicht van.

Jacques gaat werk uit handen geven. Nu reeds zijn er leden overspannen.

en

Jan en Rob hebben zich als nette burgers opgewerkt tot in het bestuur.

en

Na de bespreking van het bekenverslag is Koos niet meer op de vergaderingen verschenen.

en

Jos was eens beschonken tijdens een kwis. Hij bleek een uitstekend vogelaar.

en

Gelukkig waren er tijdens de kapdagen te weinig zagen en bijlen, anders waren we nog aan het opruimen.

en

Na de installatie van het nieuwe kabinet zijn er geen rode wouwen meer waargenomen.

en

Het verschil tussen een A.C.J.N.er en een V.W.G.er bleek een kijker met plakband.

en

Het verschil tussen de voorzitter en de overige leden tijdens vergaderingen was een schorre keel.

en

Het geweer van Ties schoot geregeld om een hoekske.

en

De vogelkennis binnen de werkgroep is fabuleus. De cursussen vogelkunde zijn opgeheven.

en

De A.C.J.N.ers deden uitstekend hun best tijdens de kapdagen. In 1978 mogen zij echt lid worden van de werkgroep.

Het ledental wordt te hoog. Frank gaat een politiekornitologische rubriek openen.

en

De motorzaag liep niet op Unox erwtensoep.

en

De beste plaats bij een kwis is voor de voorzitter.

en

Monique bleek een specialiste in kleine boompjes.

en

Hondamotoren lieten het vaak afweten.

en

Na de kapdagen had Wim bij het fietsen last van een paal.

Zelfs een fietstochtje naar Maastricht volbracht hij niet.

tot slot

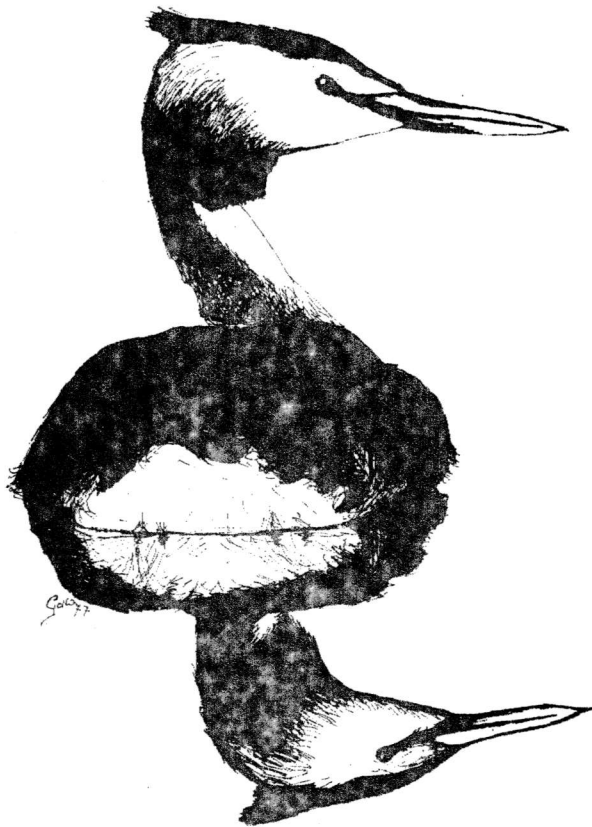
Het lezen van deze pikantigheden gebeurt volledig onder eigen verantwoordelijkheid.

Een voorspoedig 1978

Rob.

VOGELS ALLERLEI.

(Door Frank en Jacques.)

Vogels allerlei -- Ornithomania

Hou jongens, de inzendingen waren weer overstelpend, tjonge wat hebben wij moeten typen om dat allemaal op papier te krijgen! Het was zóveel dat we voor één keertje nog maar zélf iets hebben gebrouwd. Daar gaat-ie dan weer, steek je lange tenen nog maar eens goed ver uit, snij je niet aan scherpe pennen en tongen en laat je eens een flink hart onder de riem steken:

Kapaktie "Toterfout II"

Je zag het zeker wel hè? Is-tie d'r 's 'n keer niet bij én meteen gebeuren er allerlei afschuwelijke ongelukken!

Parelduikers te Mol

- Wat? Parelduikers, twee zelfs, in Mol? Zeker 2 Wielewale(n)rs die een duet uit "De Parelvisgers" zingen!
- Kun je daar dan oesters vinden?
- In mijn vogelboekje staat dat de familie der Zeeduikers de primitiefste is uit de vogelwereld. Zou er dan toch iets waar zijn van al die Belgenmoppen?
- Al iemand gehoord die van de grootste van de twee een IJsdruiker wilde maken?
- Kunnen we niet een aktie op touw zetten: "Trek Mol over de grens"?
- Laten we hopen dat het flink gaat vriezen. Worden het nog ijsduikers!
- Is het echt waar dat ze bij die plas een hotel aan het bouwen zijn om al die stomme Ollandere te huisvesten die naar de Parelduikers komen kijken? Of heffen ze gewoon entree?
- Vertel maar niet aan iedereen dat het Parelduikers zijn. Wie weet komt 'r nog 'n Belg om ze te schieten, vanwege die parels in hun buik.....
- Vinden jullie ze nou ècht zo mooi?
- Hou Kan Manders maar uit de buurt, anders vindt-ie ze nog dood.

Zilvermeeuw

Waargenomen: Zilvermeeuw 1 ex. adult., pp. 262 "Het Vogeljaar" jaargang 25 6.77. W.H.H. de Kroon.

Proficiat Wim! De eerste ornithomanische medaille is voor jou!

Prijsvraag!

Wat zijn dit voor vogels: Lepelgans, Kwakkel, Poep, Sluif, Spriet, Griet, Blauwpieper, Pauwstaartje, Mastvogeltje, Maatslagertje, Ovenbakkertje?

Oplossingen opsturen naar de redactie vóór 15 februari a.s.!
Onder de goede oplosers worden enkele leuke prijzen opgelost!
(Overde uitslag is geen discussie mogelijk).

Havik

Wij snuffelen graag in oude boeken en wat je daar aan fraaie staaltjes proza tegenkomt over vogels is frappant. In het bijzonder als het over roofvogels gaat, in de eerste ornithomania lieten wij daar al iets over zien (zie ook Vogeljaar 25 6.77 pp.289!) In "Lebensbilder aus der Tierwelt Europas", waarvan wij de 2 delen "Vögel Europas" bezitten, vinden wij in het onderdeel "Von aller-

buntem Geflügel, von Spechten und den gefiederten Räubern" ook een stukje over "Der Hühnerhabicht" geschreven door Hermann Löns. Het boek is uitgegeven in 1922 en, omdat men toen nog alles in het Gotisch-Duits drukte volgt hier een "Übersetzung" (vertaling); van één de leukste stukjes dan:

"De herfstzon valt over de deel en de kippen lopen langs de muren en pikken de laatste vliegen weg. Plotseling schreeuwt één van de oude hennen, heel schril. Alle andere kippen doen hetzelfde en rennen onder de haverkist, verstoppen zich achter manden en dergelijke, en midden op de deel fladdert schreeuwend de haan rond en slaat met vier vleugels. Ja, met vier vleugels. Mevr. Brinkman is zo verbaasd dat zij het eten uit de pan in het haardvuur laat vallen en haar man laat van verwondering zijn mond open vallen, zodat de mooie nieuwe pijp op de grond in scherven valt. Dan springt hij toe en grijpt een bezem en slaat daarmee naar de bijzondere, gloei-ogige, bonte vogel die op de haan rijdt en hij treft maar al te goed: want daar ligt de haan en hij beweegt nog éénmaal zijn poten en daarnaast ligt, met de pan nog in de hand, zijn jonge vrouw, want de Havik, die de slag had ontweken, vloog onder haar rokken en dan, ~~xxx~~ vlak onder de neus van Brinkman, richting Dieleentür en weg!"

Na het stukje over de Havik volgt, ook van Löns, een verhaal over "Der Sperber", hieruit heb ik enkele zinnen genomen die toch wel opmerkelijk zijn (in het licht van die tijd, begin 20e eeuw).

Het verhaal gaat over een paartje Sperwers die een stadje terroriseren en allerlei mensen (postduivenbond, vogelbeschermingsvereniging(!) en kanarieliefhebbers) tegen zich in het geweer brengen.

"Het wijfje kreeg een nog verschrikkelijker einde. Op een drukke plek greep het een postduif, kon die echter niet snel genoeg meenemen en werd, voordat het de nagels uit de duif kon trekken, door een auto platgewalst" (rond 1922 notabene!)

"Slechts één lid van de vogelbeschermingsvereniging nam geen deel aan de algemene feestvreugde en klaagde dat twee zo interessante rovers, die hem zomenig genotvol waarnemingsuurtje geschonken hadden, uit het naburige bos verdwenen waren! (Ook het mannetje was inmiddels op onnatuurlijke wijze aan zijn eind gekomen. Red.).

Oenithomania telefonica

Om dit stencil vol te krijgen hebben we 'ns wat gevogeld in het telefoonboek voor Breda. De volgende soorten werden waargenomen: adelaars, arend(s) 20x, baartman (3x), café: de Goudvink, de kolibri, de nachtegaal, de pelikaan, de vredesduif, 't zwaantje en de zwaluw, cocq 3x (= frans voor "haan"), craenen (= ~~xxx~~ kraanvogels?) 5x, de cock 3x (verfranst "de Haan"), duif 2x, duiker 2x, duy(ij)f 6x, falck, falke, fraters, gans, gent 28x (maar liefst 5 j. van genten), grieten 2x (= "Kwartelkoningen"), haan (-en en -tje(s)) 57x, ibes 3x, ja(e)ger 30x, kievid, kieviet, kievit(s) samen: 21x, kip 5x, kivit(s) 4x, ...

De volgende keer gaan wij verder. Wordt ~~dit~~ vervolgd. Etcetera.

Karnaval

Proclamatie van zijne Koninklijkheden Prins Haontje d'n Urste en zijne Adjutant Prins Sjaak d'n Urste, Streuper van Zilst tot Beers:

1. Het is verboden zich gedurende de navolgende dagen in nuichtere toestand in het veld, beemd, bos of water te bevinden of te begeven. Dit geldt voor de dagen: 4, 5, 6 en 7 februari van het jaar onzes Prinses Niggentienonderdachtenzuvvetig.
2. Het is toegestaan dit te doen tussen 11 minuten over 11 savus en 11 minuten over 11 sochtes, d.w.z.: andersom!
3. Het is verboden zich gedurende deze tijd te bevinden buiten 'n kroeg, kafé, herberg of andersoortige gelegenheid waar men gelegenheid geeft tot het nuttigen van (veel) bier of het maken van leut. Tenzij dit geschiedt in volledig beschonken toestand.
4. Het is verboden gedurende deze dagen waarnemingen te doen van vogels (of dieren die daar op lijken) die in de Avifauna van de Kempen (11e druk) genoemd worden: "vrij zeldzaam, zeldzaam of zéér zeldzaam" of: "dwaalgast, onregelmatige gast".
5. Het is verboden gedurende deze tijd méér dan 11 exemplaren van andere, nietgenoemde vogelsoorten (of die daar op lijken) te doen.
6. Het is verboden gedurende deze periode contact op te nemen of trachten dit te doen met beide genoemde Prinsen daar deze dan niet aanwezig zijn. Prins Sjaak d'n Urste zal zich dan bevinden in een tapperij waarvan de naam "Bokkenrijder" niet genoemd mag worden en Prins Haontje d'n Urste zal zich dan bevinden op 'n-eiland in het noorden des lands, ook wel Terschelling genoemd.

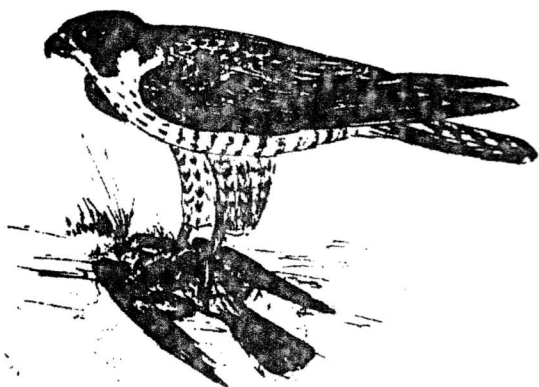
Overtreders van deze geboden zullen als volgt worden gestraft:

1. Zij zijn verplicht op de eerstvolgende vergadering na genoemde data 24 (zegge: vierentwintig) flesjes bier van 'n bekend merk aan genoemde Frinsen uit te delen.
2. Het zal hen verboden worden gedurende 11 dagen, 11 uren en 11 minuten na de misdadig enigerlei vorm van alcohol te nuttigen.
3. Zij zijn verplicht ten minste 2 artikelen van tenminste 5 pagina's te publiceren in de Blauwe Klauwier.
4. Zij zullen gedurende 11 maanden geen kans maken op 'n Ornithomaische medaille, maar wel véél kans maken op 'n Ornithomanisch faal-certificaat!

Was getekend,

Prins Haontje d'n Urste,
Sijsjeslijmer van Woensul tot Strijp,
Vorzitter van de Klup van Braobanse
Vuggelkundige &
Grutmister in de Orde van de Gouwe
Kijker.

Prins Sjaak d'n Urste,
Streuper van Zilst tot Beers,
Sikkertaoris van Eersel tot
Eindhoven,
Erelid van de Karnavalsklup
"De Heikneuters", &
Erelid van de Klup van Brabaon-
se Vuggelkundige.

valken

en

valkeniers.

J.v. DOOREN

DE HOGE VLUCHT VAN VALKENSWAARDSE VALKENIERS. (Vervolg)

De grote doorbraak naar internationaal niveau krijgt haar beslag als in 1664 kroonprins Christiaan van Denemarken het valkeniersonderzoek op professionele leest. Zowel de inmiddels tot vorstelijk (Deens) monopolie verheven vaart op IJsland als het africhten van de gevangen vogels komt voor een belangrijk deel in Valkenswaardse handen.

Achtereenvolgens zwaaien Martin Verbraeken, Hendrik Verhagen en Jacobus Verhoeven de scepter over de Deense valkerij. Ook hun secundanten komen voor een belangrijk deel uit Valkenswaardse dreven.

Hun namen hebben er nog steeds een bekende klank: Hendrik Govers, Johan Kersmacker (Kaarsmakers), Getfried Rombens (Rombouts?), Jacob Hendrik Govers en Willem Verhagen. Jaarlijks varen er enigen humer van Kopenhagen naar IJsland. Op de feestdag van Sint Jan dragen daar de Bessastadir de inheemse jagers hun vangst af en tekenen zij een kwitantie: vijftien daalders voor de koninklijke witte geervalk, tien daalders voor een halfwitte en vijf, later zeven, voor een grauwe. Is de transactie voltooid dan aanvaarden de valkeniers, nooit zonder de bede dat God gunstige wind mag geven, de thuisreis. Het zijn avontuurlijke tochten vol "contrarie-winden", gevaarlijk voor de mensen, gevaarlijk ook voor de valken, die benedendeks in twee valkenkamers de reis volbrengen.

GEZANTEN.

De valkerij aan het Deense hof dient een merkwaardig doel. Zijn de valken eenmaal zeeg gemaakt en getreind, dan dienen zij als vorstelijk (diplomatiek?) geschenk voor de groten van Europa. Brabantse valkeniers verschijnen zodoende in een nieuwe rol, die van gezanten van de Deense koning, belast met de zorg voor het beste wat hij zijn "cousins" in Europa te bieden heeft, de IJslandse geervalken. Zo krijgen Valkenswaarders vaste voet aan de Europese hoven. Bij tientallen vinden zij hun plaats in dienst van koningen en keizers, stadhouders en bisschoppen, hertogen en keurvorsten.

Intussen ontwikkelt zich in Valkenswaard zelf het verschijnsel van de "compagnieën", kleine handelsverbonden, waarin valkeniers en kooplieden elkaar vinden bij het uitrusten en ondernemen van expedities naar het hoge noorden. IJsland is voor degenen, die niet aan het Deense hof geaccrediteerd zijn, taboe, maar Noorwegen ligt open, evenals Zweden en tenslotte zelfs Noord-West-Rusland.

In 1740 zeilen Jan Bruggen (wonend aan de Leenderbrug), Johannes Heesterbeekx en Hendrik van der Wiel met het Amsterdamse schip "Pieter en Jan" naar de Kola-baai, dicht bij het huidige Moermansk.

Van 26 juli tot 8 september zijn zij daar bezig in vanghutten. De vangst is goed maar de terugtocht loopt niet van een leien dakje. De "Pieter en Jan", die hen volgens afspraak in Catharinahaven zal komen oppikken, laat verstek gaan. Gelukkig is een Franse schipper bereid het drietal mee te nemen. Doch de reis verloopt in geprikkelde stemming daar de beschikbare valkenkamer te klein is en de schipper weigert daar iets aan te doen.

In honderden aantekeningen brengt Van Oorschot het wel en wee van de Valkenswaardse valkeniers tot leven, het geluk van de een, de pech van de ander, de rijkdom van deze, de armoe van gene. De glorie van Bartel Willem Goossens bijvoorbeeld, die toen hij na een arbeidzaam leven heenging een goed van vijftien lopens en acht roeden naliet, alsmede zilveren bestek, schilderijen en een dozijn roemers en bierglazen. De vergane glorie daarentegen van Hendrik Dankers, jarenlang in dienst geweest van de prachtlievende keurvorst Clemens August, die hem jaarlijks à raison van 46 rijksdaalders in een nieuw livrei stak. Aan het eind zijner dagen troffen de erfgenamen het livrei aan, zonder de zilveren gespen. Dankers had wat aan het hof niet meer telde in zijn eigen Valkenswaard te gelde gemaakt.

De fantasie en de verbeeldingskracht van de een staat tegenover de bekrompenheid van de ander, De fantasie van Johan Mom bijvoorbeeld, die de grote heren van zijn tijd bij de neus nam. De benauwdheid van de al eerder genoemde Bartel Goossens, een man van de wereld toch, die een "tijken veren bed" naliet alsmede een dito hoofdkussen, gestationeerd op het heerlijk Falkenlust in Brühl, omdat hij nu eenmaal in zijn eigen bed wilde slapen.....

Vaak had de valkenier kunstgrepen nodig om zich aan het hof te handhaven. Zo wordt verteld, hoe een valkenier het aan de stok kreeg met een monnik, biechtvader van de Franse koning, die in zijn zorg voor het zieleheil van de vorst zover ging dat hij hem aanried de tijd- en geldroovende valkerij er aan te geven en de valkenier "den zak te geven". Voortvarend neemt de valkenier zijn tegenmaatregelen. Tijdens zijn verlof treint hij een valk op een met aas gevulde monnikskap.

Daarna nodigt hij de monnik uit voor een jachtpartij. Zodra de valk is

onthuifd en losgelaten valt hij aan op de monnikskap, waarin hij het gebruikelijke aas vermoedt. Ternauwernood kan de valkenier het slachtoffer "redden" van blindheid of erger.

De brave priester ziet er een teken Gods in, herroept zijn influisteringen en beveelt de koning aan de valkenier in ere te houden.

Toch blijft door de eeuwen heen, de valk zelf voor de valkenier de voornaamste tegenstrever. De vermaarde Adriaan Mollen verhaalt hoe eens een valk er getuige van was dat een soortgenoot in Mollens netten werd gestrikt. Veertien dagen lang bleef het ontstelde dier in het luchtruim boven Valkenswaard om passerende valken voor de hinderlaag te waarschuwen. Tot het dier zelf in 't Soerendonkse Goor, waar Mollen ook een hut had, gevangen werd.

Maar dan is het voor de Valkenswaardse valkenier al lang herfsttij.

Sinds rond de Franse revolutie de Europese adel heeft geleerd een toontje lager te zingen is het met de valkerij bergafwaarts gegaan.

De jacht met vuurwapens, de verkaveling van land en tenslotte het toenemende verkeer maken het vliegbedrijf moeilijk, zo niet onmogelijk.

In Engeland bloeit de valkerij tot laat in de negentiende eeuw.

Nederland kent zijn opleving dankzij de Royal Loo Hawking-Club op Het Loo.

Nog eenmaal speelt daar een Valkenswaardse valkenier een rol, hem en zijn voorvaderen waardig. Het is Adriaan Mollen, de legendarische, wiens naam prijkt op het blazoen van het hedendaagse Valkeniersverbond. Als in 1935 Adriaan Mollens zoon Karel, de allerlaatste echte valkenier, overlijdt, dan is definitief een eind gekomen aan de glansrijke periode uit de geschiedenis van Valkenswaard.

Cas van Houtert.

000000000000000000000000000000

000000000000000000

0000000